

**Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка**

Факультет дошкільної, початкової освіти і мистецтв

Кафедра мов і методики їх викладання

Кваліфікаційна робота

освітнього ступеня: «магістр»

на тему

**«ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ
МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ»**

Виконала:

студентка VI курсу, 61 групи

Спеціальності 013 «Початкова освіта»

Міщенко Аліна Олексіївна

Науковий керівник:

к. пед. н., доцент Конотоп Олена Сергіївна

Чернігів - 2021

Роботу подано до розгляду «___» _____ 2021 року.

Студентка

_____

_____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Науковий керівник

_____

_____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота розглянута на засіданні кафедри *дошкільної та початкової освіти*

протокол № _____ від «___» _____ 2021 р.

Студентка допускається до захисту даної роботи в екзаменаційній комісії.

Зав. кафедри

_____

(підпис)

Ірина ТУРЧИНА

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	5
ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	11
1.1. Сутність, зміст і структура інформаційно-комунікаційної компетентності в учнів початкової школи.....	11
1.2. Мультимедійні навчальні технології: технологічні і психологічні аспекти.....	19
1.3. Проблема використання мультимедійних технологій в освітньому процесі в початковій школі.....	25
Висновки до розділу 1.....	40
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	42
2.1. Вимоги до проведення занять з формування інформаційно-комунікаційної компетентності в учнів початкової школи засобами мультимедійних технологій.....	42
2.2. Етапи формування інформаційно-комунікаційної компетентності в учнів початкової школи засобами мультимедійних технологій.....	45
2.3. Комплекс вправ для формування інформаційно-комунікаційної компетентності в учнів початкової школи засобами мультимедійних технологій.....	50
Висновки до розділу 2.....	56
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	57

3.1 Організація і хід експериментального дослідження.....	57
3.2 Результати експериментального дослідження.....	62
Висновки до розділу 3.....	66
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	70
ДОДАТКИ.....	76

Перелік умовних позначень

ЗЗСО – заклад загальної середньої освіти

ІК – інформаційна компетентність

ІКК – інформаційно-комунікаційна компетентність

МТ – мультимедійні технології

НУШ – Нова українська школа

ПК – персональний комп'ютер

ТЗН – технічні засоби навчання

ВСТУП

Актуальність дослідження. Активна людська діяльність у сфері економіки, політики, медіа, науки тощо спричинила накопичення значного пласту інформації, яка потребує структуризації, багатогранного форматування та гармонійного поєднання словесних способів її передачі з інноваційними методиками.

Інформаційний простір сучасного суспільства швидкими темпами розширює спектр можливостей для отримання, переробки, трансляції інформації. Такий обсяг знань є важливим фактором на шляху модернізації освітньої галузі. Накопичення нових ресурсів дає поштовх до застосування інших, відповідних вимогам часу, технологій, методологічних підходів, способів презентації навчального матеріалу.

Концепція Нової української школи, яка була запроваджена з метою оптимізації та трансформації освітнього процесу у початковій школі, передбачає основним завданням закладів освіти формування реалізації нового підходу навчання – компетентісного. Ціллю компетентісного шляху навчання та виховання учнів у початковій школі є підготовка дитини до практичного життя, з певним набором навичок (компетентностей), які вона може застосувати різних ситуаціях, адаптуючи їх до умов та обставин часу.

Поліфункціональність, багатокомпонентність, міждисциплінарність компетентностей дозволяє дитині комплексно володіти знаннями, уміннями, способами діяльності для повноцінного формування всебічно розвинутої та гармонійної особистості.

Однією з ключових компетентностей учня початкової школи наразі є інформаційно-комунікаційна компетентність. Її особливістю є інтегративних характер, що проявляється у поєднанні комунікативної та інформаційної складової компетентності. Формування ІКК є назрілим питанням в умовах розвитку сучасного світу. Тенденційність до накопичення обсягів інформації, поширення віртуальних механізмів спілкування та презентації себе, візуального контенту в основі викладання різного роду дисциплін викликає

становлення особистості в умовах розвитку мультимедійного простору.

Освітня сфера не залишилася осторонь кардинальних змін. Усе частіше ми використовуємо інформаційно-комп'ютерні технології у сфері освіти. Вони стали незамінним помічником учителів та педагогів під час організації та проведення навчальних занять.

Взаємозалежна система учитель-учень, учень-учень має ефективні результати діяльності за умови правильно організованого освітнього середовище. Для цього необхідно враховувати можливості, особливості віку учнів та їх потенціальний ресурс.

Нині освітнє середовище, яке набирає нових обертів, усе більше потребує активного вчителя, здатного до швидкої трансформації принципів, методів та прийомів навчання. Адаптація до умов та ситуацій, що змінюються, застосування знань у процесі вивчення дисципліни має важливе значення для реалізації творчої особистості учня початкової школи.

Використання сучасних комп'ютерних інформаційних технологій у навчанні – одна з найбільш важливих та стійких тенденцій розвитку освітнього процесу.

Дослідженням даної проблеми займалися Козуб В.М., Климова К.Ю., Чуприна О.О., Нікітіна О.К., Пінчук О. П. та інші видатні педагоги і дослідники. Велику увагу структурі медіакомпетентності сучасного педагога та учня звернули Чернякова О.І., Шарко В.Д., Равен Дж., оскільки саме вона є основою для роботи з мультимедійними технологіями. Вітюк В.В., Бунєєв Т.В., Власенко К.В. присвятили ряд праць застосуванню засобів мультимедійних технологій в початковій школі з різних дисциплін. Цінним джерелом у підготовці роботи стали педагогічні роботи, методичні публікації, що були оприлюднені останнім часом. Ми зверталися до досвіду учителів-практиків, щоб краще зрозуміти систему формування ІКК в умовах використання мультимедійних технологій.

Мета дослідження – виявити особливості процесу формування інформаційно-комунікаційної компетентності в учнів початкової школи

засобами мультимедійних технологій.

Для досягнення окресленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

1. розкрити сутність понять «мультимедіа», «медіакомпетентність», «медіаосвіта»;
2. з'ясувати структурні елементи інформаційно-комунікаційної компетентності учнів
3. визначити вплив мультимедійних технологій на психологічний розвиток школяра;
4. охарактеризувати головні вимоги до сучасного медіакомпетентного педагога НУШ;
5. розкрити ключові вимоги до проведення занять у процесі формування ІКК;
6. охарактеризувати етапи формування ІКК засобами мультимедійних технологій;
7. розробити комплекс вправ для урочних занять у процесі формування ІК-компетентності засобами МТ;
8. здійснити експериментальне дослідження формування ІК-компетентності учнів початкової школи Синявського ЗЗСО І-ІІІ ступенів;
9. проаналізувати результати педагогічного експерименту.

Об'єктом дослідження є формування інформаційно-комунікаційної компетентності в учнів початкової школи засобами мультимедійних технологій

Предмет дослідження – розробка методики формування інформаційно-комунікаційної компетентності в учнів початкової школи засобами мультимедійних технологій.

Наша робота була здійснена на основі таких **методів**: метод опрацювання педагогічної літератури, метод спостереження, метод анкетування, метод педагогічного експерименту, метод бесіди.

Наукова новизна. Уперше було розроблено комплекс вправ для формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів початкової

школи, які відрізняються від уже існуючих, змістом та технологією виконання. Комплекс адаптований відповідно до вимог Нової української школи та сприяє підвищенню рівня сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності учнів початкової школи.

Практичне значення дослідження полягає в обґрунтуванні важливості реалізації компетентного підходу в умовах НУШ, зокрема, формування ІК-компетентності засобами мультимедійних технологій, оскільки це має позитивний вплив на цілісний розвиток гармонійної особистості. Результати роботи можуть бути використані учителями-практиками в педагогічній діяльності.

Експериментальною базою дослідження став Синявський заклад загальної середньої освіти І-ІІІ. Було залучено 12 учнів.

Апробацію матеріалів магістерської роботи було здійснено на конференціях: Всеукраїнській науковій онлайн конференції «Формування компетентностей педагога та технологій навчання», яка відбулась 16 березня 2021 року, LXI Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Сучасні виклики науки ХХІ століття» (15 лютого 2021 рік, м. Харків), Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих науковців та студентів «Полілог культур: освітній і культурний аспекти», яка відбулась 30 березня 2021 року у м. Чернігів, V Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти» (23 березня 2021 рік, м. Вінниця).

Публікації. За матеріалами кваліфікаційної роботи опубліковано тези:

1. Міщенко А.О. «Мультимедійні технології в освітньому процесі ЗВО як ефективний інструмент формування професійних компетентностей майбутнього вчителя». *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих науковців та студентів, 2021. С. 77-78.*
2. Міщенко А.О. «Теоретичні засади визначення педагогічних умов

формування мультимедійної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти» *Збірник наукових матеріалів LXI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції*. 2021. С. 131-134

3. Міщенко А.О. «Роль і місце мультимедійних технологій у формуванні професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи». *Збірник матеріалів V Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції*. 2021. С. 58-61

Структура роботи обумовлена її метою та завданнями і включає в себе: перелік умовних позначень, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та літератури (62 найменування, 1 з яких іноземного походження), додатки, роботу проілюстровано рисунками та таблицями. Обсяг кваліфікаційної роботи складає 90 сторінок..

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

1.1. Сутність, зміст і структура інформаційно-комунікаційної компетентності в учнів початкової школи

Інформаційно-комунікаційні технології вже давно є частиною освітнього процесу в закладах освіти, адже це є вимогою часу. Інформатизація та модернізаційні тенденції в розвитку суспільства потребують цілеспрямованих, компетентних особистостей, які могли б швидко пристосовуватися до умов, що змінюються. Наразі кожен має володіти низкою компетентностей необхідних для успішної та ефективної діяльності.

У Концепції Нової української школи задекларовано головну ідею навчання – компетентісний підхід. Він передбачає освітній процес, який орієнтований на результат, а не на нагромадження знань. Освітній процес має забезпечити можливість та умови формування у дітей здатності практично діяти і використовувати свої знання, уміння, навички у життєвих, реальних ситуаціях, що змінюються [38, с.12].

Запровадження компетентісного підходу є важливою умовою, що має безпосередній вплив на підвищення якісної характеристики освіти. Під поняттям «компетентісний підхід» розуміється спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток ключових компетентностей особистості. Компетентісний підхід пов'язаний з вектором особистісно-орієнтованого навчання та виховання учнів початкових класів. Оскільки, ці два напрямки стали основою освітньої парадигми у XXI столітті. Базовими термінами у вивченні компетентісного шляху навчання є «компетентність» та «компетенція». Вони схожі за звучанням, але, однозначно, відрізняються за своєю сутністю.

Термін «компетентність» увійшов в педагогічний обіг ще наприкінці XX століття, коли виникла потреба визначати професійні обов'язки працівників,

а також оцінювати рівень виконаних завдань, зважаючи при цьому на обсяг знань, умінь, навичок, що використовувались. З роками сутність даного поняття видозмінювалась, адже воно здобуло немало популярність застосування не лише в професійній сфері.

Проаналізувавши педагогічні доробки деяких дослідників, нам вдалося визначити та виділити найбільш цікаві варіанти трактування поняття «компетентність». Так, на думку Дж. Равена, компетентність являю собою необхідні для ефективного виконання конкретної дії в конкретній предметній галузі і включає вузькоспеціальні знання, особливі предметні навички, засоби мислення, а також розуміння відповідальності за свої дії. Із суджень дослідника ми дізнаємось, що суть розуміння вищезазначеного терміну означає можливість вибору специфічних компетентностей різного рівня. Одними з них є: вміння спостерігати за кимось і за собою в тому числі, здатність ефективно взаємодіяти з людьми, що нас оточують і справлятися з конфліктами, що виникають на ґрунті міжособистісних непорозумінь [43, с. 136].

Важливо, що Дж. Равен в ряд необхідних компетентностей для особистості ставить ініціативність, вміння організовувати інших людей та досягати поставлених цілей, оцінювати і аналізувати соціальні наслідки своїх дій [43, с. 140-141]. Зрозуміло, що компетентність у даному випадку розглядають крізь призму комунікативних задатків людини, тобто вміння обмінюватись інформацією та транслювати її для інших.

Відповідно до відомостей Енциклопедії освіти, компетентність у навчанні (лат. *competentia* – коло питань, в яких людина добре розуміється) набуває людина не лише під час вивчення предмета, групи предметів, а й за допомогою засобів неформальної освіти, внаслідок впливу середовища тощо [12, с. 450]. Якщо брати до уваги це тлумачення поняття «компетентність», то варто зосередитись на змісті освіти: формальне та неформальне навчання. Цілком доцільно зауважити, що неформальна частина займає значну частину освітнього процесу і дозволяє нам розвивати

свої здібності у нестандартних ситуаціях.

У положенні Концепції Нової української школи фіксуються судження про те, що компетентності дозволяють усунути суперечливості між засвоєними теоретичними відомостями та їх використанням для розв'язання конкретних життєвих задач:

- уміти розрізняти об'єкти, ознаки, властивості;
- аналізувати і пояснювати причини і наслідки подій, вчинків, явищ;
- створювати тексти, вироби, проекти;
- висловлювати ставлення до подій, вчинків своїх та інших;
- брати участь в колективних справах; у розв'язанні навчальних завдань; оцінювати вчинки, різні моделі поведінки;
- користуватись певними предметами тощо [38, с. 12-13].

І. Зязюн вважає, що «компетентність як властивість індивіда існує в різних формах – як високий рівень умілості, як спосіб особистісної самореалізації (звичка, спосіб життєдіяльності, захоплення); як деякий підсумок саморозвитку індивіда, форма вияву здібностей та ін.» [15, с. 13-18].

У Державному стандарті початкової загальної освіти компетентність розуміється як набута у процесі навчання інтегрована здатність особистості, яка складається зі знань, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці. Акцент у даному визначенні, яке є для нас фундаментальним, робиться на складові компетентності. Тому у нас є можливість з'ясувати, чим необхідно володіти, щоб бути компетентною особистістю [10].

Близьким терміном за значенням до компетентності є поняття «компетенція». Головні відмінності полягають у смисловому навантаженні. Якщо сутність компетентності, як ми з'ясували, полягає у динамічній комбінації знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та/або подальшу навчальну діяльність, то компетенція – це коло повноважень, наданих законом, статутом або іншим актом конкретному

органу або посадовій особі; високу обізнаність із чим-небудь; узагальнені способи дій, що забезпечують продуктивне виконання професійної діяльності.

«Компетенція» як семантична категорія є вторинною відносно категорії «компетентність», оскільки розкриває функціональний аспект діяльності фахівця як активного суб'єкта, що реалізує на практиці різні компетенції, якими він володіє [45, с. 242].

Відповідно до положень Закону України «Про освіту», метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, здатних до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору [14].

Для досягнення вказаної в Законі мети, необхідною є система освіти на основі формування й розвитку таких ключових компетентностей, яких потребує кожен для особистої реалізації, активної громадянської позиції, відповідальності, що забезпечить особисту реалізацію та життєвий успіх упродовж усього життя [37]. Відтак, слід зазначити, що серед низки ключових компетентностей НУШ вагоме місце займає інформаційно-комунікаційна компетентність.

Інформаційно-комунікаційна компетентність – це симбіоз двох компетентностей: вміння пошуку, обробки, оформлення інформації та здатності її доступно, логічно транслювати іншим. Педагогічні дослідження О. Барановської розкривають поняття «інформаційна компетентність» як інтеграційну якість особистості, можливостями якої є перетворення процесів відбору, засвоєння, перероблення, трансформації та генерації інформації в

нестандартний тип наочно-специфічних знань. Це у свою чергу відкриває нові шляхи виробляти, приймати, прогнозувати і реалізовувати оптимальні рішення в практичній діяльності [1, с. 32-34].

А. Хуторської наголошує на тому, інформаційну компетентність необхідно вважати однією з ключових компетентностей. Розвиток інформаційної компетентності реалізує головні освітні завдання:

- збагачення учнів початкової школи знаннями крізь призму інформаційно-комунікаційних технологій;
- розвиток інтелектуального потенціалу дитини;
- здатність орієнтувати у постійному потоці інформації;
- удосконалення вміння фільтрувати інформацію та опрацьовувати її;
- критичне ставлення до інформації, поданої з різних джерел та вміння її аналізувати;
- на основі здобутих знань ефективно здійснювати навчальну діяльність в інформаційному просторі [53, с. 61-63].

Слід звернути увагу на те, що вивчення процесів формування комунікативної компетентності нині є актуальне, позаяк її вважають однією з основних серед переліку м'яких навичок [63]. Як зауважує Н.Ситенко, комунікативна компетенція – це вміння мовця будувати ефективну мовленнєву поведінку, яка відповідає нормам соціальної взаємодії, притаманним конкретній культурі; вміння учасників спілкування володіти комунікативними стратегіями, правилами спілкування [46].

За визначенням О.Шалімової, інформаційно-комунікаційна компетентність – це інтегративне утворення особистості, яке виявляють у прагненні, здатності й готовності до ефективного застосування сучасних засобів інформаційних і комп'ютерних технологій для вирішення завдань у навчанні й повсякденному житті, усвідомлюючи при цьому значущість предмета та результати діяльності [56, с. 42]. О.Спірін тлумачить поняття «інформаційно-комунікаційної компетентності» як підтверджену здатність особистості використовувати на практиці

інформаційно-комунікаційні технології для задоволення власних потреб і розв'язування суспільно-значущих завдань, зокрема, навчальних. Достатній рівень розвитку даної компетентності дозволить молодшим школярам орієнтуватися в інформаційному просторі, правильно застосовувати технології навчання інформаційно-комунікаційного спрямування відповідно до освітніх потреб, а також вимог технологічного середовища. [51, с. 160].

Структурними компонентами ІК-компетентності учнів початкової школи прийнято вважати технічний, технологічний, інформаційний, правовий і ціннісний (див. рис.1.1).

Рис. 1.1 Структурні компоненти інформаційно-комунікаційної компетентності

Технічна складова ІК-компетентності передбачає наявність в учня початкової школи базових знань щодо принципів побудови локальної мережі, володіння вміннями налаштувати підключення персонального комп'ютера до локальної мережі, а також до мережі Інтернет; наявність навичок тестування зв'язку в комп'ютерній мережі, виявлення помилок у конфігуруванні мережі. Даний компонент інформаційно-комунікаційної компетентності необхідно розвивати постійно, особливо на уроках інформатики, оскільки фундамент здатності працювати з різними видами технічними освітніми засобами та програмами до них закладається у процесі оволодіння знаннями саме з цієї шкільної дисципліни.

Сутність технологічного компоненту полягає в наявності системи знань, навичок, вмінь, які є необхідними для реалізації ефективних способів

пошуку інформації.

Вивчаючи зміст інформаційного компоненту, слід зауважити, що з одного боку, він є основою сприйняття й усвідомлення інформації, поданої в різних формах, а з іншого – окреслює простір роботи для учня з величезним пластом найрізноманітніших інформаційних ресурсів. Відтак, ми погоджуємось з В.Козуб, що важливою складовою інформаційного компоненту є вміння критично аналізувати інформацію, відрізнити й відхиляти ту, що є недостовірною, застарілою, упередженою, некоректною. Завдяки високому рівню сформованості даного компонента, в молодших школярів відбувається розвиток аналітичного мислення, що також має безпосередній вплив на формування ІК-компетентності [20].

Особливий акцент необхідно зробити на правовій складовій даної компетентності. Наразі інформаційний світ є широким і часто учені може в ньому дійсно «загубитися» і не завжди розуміти, де і як правильно черпати потрібні йому відомості. Відтак, варто сказати, що сутність правового компоненту полягає в комплексі знань правових засад використання програмних та інформаційних ресурсів, зокрема розміщених у мережі Інтернет. Це надає можливість молодшим школярам зрозуміти, що інтелектуальна власність є такою ж важливою, як і, наприклад, матеріальна, тому її потрібно поважати. У віці учня початкової школи вже потрібно володіти базовими знаннями, що стосуються ключових вимог та правил, які попереджують незаконне оволодіння та користування інформацією [20].

Ціннісний компонент ІК-компетентності відповідає за особистісні прагнення молодшого школяра, його ставлення до процесу формування даної компетентності різними засобами. Цікавим є той факт, що ціннісна складова також впливає на становлення особистості дитини: розвиток упевненості у відборі інформації та доцільності в її застосуванні; наявність стійкої позиції щодо використання того чи іншого інформаційно-комунікаційного ресурсу; прагнення до самоактуалізації, саморозвитку та самовдосконалення в навчальній діяльності та соціумі за допомогою ІК-компетентності.

С.Раков на противагу вищевказаній структурі інформаційно-комунікаційної компетентності пропонує власну, що має такі складові:

- дослідницьку – володіння засобами інформаційно-комунікативних технологій та методами застосування їх у наукових дослідженнях в різних галузях знань, використання персонального комп'ютера як універсального технічного засобу автоматизації дослідження;
- методологічну – розуміння комп'ютера як платформи інтелектуального технологічного середовища, уявлення про можливості та обмеження застосування засобів ІКТ для вирішення актуальних задач для окремого учня і суспільства в цілому;
- алгоритмічну – представлення комп'ютера як універсального виконавця та універсального засобу складання алгоритмів, опанування основними поняттями теорії алгоритмів та сучасними засобами побудови алгоритмів;
- модельну – усвідомлення комп'ютера як універсального засобу для створення інформаційних моделей; освоєння професійних пакетів комп'ютерного моделювання для різноманітних освітніх сфер та навчальних предметів;
- технологічну – розуміння комп'ютера як універсального автоматизованого робочого місця для сучасної професії; використання сучасних засобів ІКТ для вирішення практичних задач [44, с. 35-37]

Відповідно до Основ стандартизації інформаційно-комунікаційних компетентностей у системі освіти України визначено, що інформаційно-комунікаційна компетентність являє собою результат різнобічних здатностей людини і має такі складові:

- здатності й уміння: здобувати інформацію з різних джерел у

зрозумілому вигляді; працювати з відомостями; критично оцінювати відомості; використовувати у навчальній діяльності інформаційно-комунікаційні технології;

- знання: особливостей інформаційних потоків у своїй галузі; основ ергономіки й інформаційної безпеки; функціональних можливостей ІКТ;
- конкретні навички з використання комп'ютерної техніки та ІКТ; ставлення особистості до застосування ІКТ для відповідальної соціальної взаємодії й поведінки [52].

Отже, компетентісний підхід сприяє реалізації головної мети сучасної освіти – формування розвинутої особистості у різних сферах суспільства, яка володіє необхідними для практичного життя навичками та вміннями. Щоб краще усвідомлювати його характерні особливості, необхідно розрізнити поняття «компетентність» та «компетенція». Однією з головних компетентностей відповідно до концептуальних засад НУШ є інформаційно-комунікаційна компетентність. Інформаційно-комунікаційна компетентність дає змогу здобувачам початкової освіти якісніше опрацьовувати великий обсяг інформації, вміти її фільтрувати та екологічно для себе й інших транслювати та передавати.

1.2. Мультимедійні навчальні технології: технологічні і психологічні аспекти

Розвиток освіти XXI століття можна схарактеризувати як постійне нагромадження нових знань та людського досвіду загалом, що стає потужним ресурсом для наступного витку української школи. Зрозумілим є той факт, що потік інформації нестримно зростає і це, у свою чергу, потребує застосування кардинально інших програмно-технічних засобів, інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчання представників нової генерації. Одним із перспективних напрямів інформатизації освітнього процесу стає використання мультимедійних навчальних технологій, які

допоможуть в реалізації завдання вчителя з будь-якого предмету.

Науковці визначають термін «мультимедіа» (від лат. «multy» – множинний, складний та англ. «medium» – засіб, спосіб) через тлумачення, як інформаційної або комп'ютерної технології, що поєднує в одному програмному інтелектуальному продукті різноманітні види інформаційних ресурсів: тексти, ілюстрації, аудіо- і відеоінформацію, анімацію, звукові та інші спеціальні ефекти, з одного боку, та носії інформації, що організують зберігання значних обсягів даних, забезпечуючи досить швидкий доступ до них, з іншого. Слід зауважити, що значна кількість педагогів та науковців до поняття «мультимедіа» використовують термін «мультимедійні або мультимедіа технології».

У методиці поняття «мультимедіа» розглядається як один із багатьох технічних засобів навчання (далі – ТЗН), який здатний вирішувати значний обсяг завдань обумовлених дидактичними властивостями і функціями даного засобу. Так, А. Хуторской підтримує думку про те, що мультимедіа – це ТЗН, що інтегрує різні види інформації і забезпечує інтерактивну взаємодію з учнем [54, с. 342]. Він також до технічних засобів навчання відносить засоби нових інформаційних технологій – комп'ютери, інтерактивне відео, засоби медіаосвіти, навчальне обладнання на базі електронної техніки. Розглядаючи мультимедіа, як комп'ютерне апаратне забезпечення, важливо розуміти, що з його допомогою вчитель може здійснювати роботу у співпраці з учнями з різними типами інформації. Важливо, що це сприятиме формуванню в учнів уміння виділяти головну думку в матеріалі, розуміти сутність цієї інформації у простій і зрозумілій формі.

В.Імбер характеризує мультимедіа як програмні продукти, що об'єднують у собі різноманітну інформацію (текстову, звукову, графічну, анімаційну, навчально-пізнавальну) та способи працювати в інтерактивному режимі [16, с.14]. Л.Довгань та Н.Тимощук тлумачать поняття «мультимедіа» як сукупність засобів зі звуком, зображенням, анімацією та іншими засобами відображення інформації. Науковці є прихильниками думки, що це не

традиційна система плюс комп'ютер, а процес навчання, що повинен забезпечувати розвиток комунікативних, творчих і професійних знань, потребу в самовдосконаленні й постійній самоосвіті [48, с. 235-241]

В узагальненому вигляді «мультимедіа» є технологією, що описує порядок розробки, функціонування і застосування засобів обробки інформації різних типів; інформаційним ресурсом, створеним на основі цієї технології; комп'ютерним програмним забезпеченням, вище згаданого інформаційного ресурсу; комп'ютерним апаратним забезпеченням, за допомогою якого стає можливою робота з інформацією різних типів; особливим узагальненим видом інформації, яка поєднує в собі як традиційну статичну візуальну (текст, графіку), так і динамічну інформацію різних типів (усний текст, музику, відео фрагменти, анімацію тощо) [35].

Розглядаючи поняття «мультимедіа» через призму технологічного аспекту, дослідниця О. Шликова [22, с.446] пояснює це поняття у трьох напрямках: мультимедійна програма-оболонка; продукт, зроблений на основі мультимедійної технології та комп'ютерне обладнання (наявність у комп'ютері CD-ROM/DVDDrive, звукової та відео плат для відтворення відповідних інформаційних відомостей, обсяг пам'яті тощо). Вона звертає увагу на «техніко-технологічному» тлумаченні поняття «мультимедіа» як особливого виду комп'ютерної технології, який поєднує традиційну статистичну візуальну (текст, графіку) та динамічну інформацію (мовлення, музика, відеофрагменти, анімація та ін.), використовує різні програмні і технічні засоби задля максимально ефективного впливу на реципієнта, який водночас стає і читачем, і слухачем, і глядачем [22, с.446-448].

Мультимедіа технологія нерозривно пов'язана з комп'ютерними технологіями, оскільки їх взаємодія гармонійно поєднує аудіо- та відео ефекти під управлінням інтерактивного програмного забезпечення [41, с. 56].

Технологічність мультимедіа можна підтвердити порядком розробки, функціонування та застосування засобів обробки інформації різних модальностей», як зазначає О. Пінчук [41, с. 58], а О. Пехота та інші вчені

називають їх сукупністю методів і технічних засобів збирання, організації, збереження, опрацювання, передачі й подання інформації за допомогою комп'ютерів і комп'ютерних комунікацій [7, с. 70].

Навчальні програми у шкільній освіті мають на меті не лише контроль за якістю знань та результатами набутих компетентностей, але повинні керувати особливостями розвитку та становлення функціональної психологічної системи учня. Оптимізація освіти, впровадження нових методів, засобів навчання мають бути направлені на позитивний аспект процесу освіти.

Без сумнівів можемо зазначити, що будь-які зміни в методиці проведення занять, наборі інструментарію для реалізації триєдиної мети уроку з різних навчальних дисциплін, мають неабиякий вплив на школяра початкової школи. У першу чергу слід звернути увагу на специфіку реакції психічних та психологічних процесів дитини. На нашу думку, впровадження мультимедійних технологій в освітній процес для учнів 1-4 класів сприяє активації моторних та сенсорних функцій. Проте, якщо навчальні вимоги перевищують здібності функціональної системи учня, відбувається її пригнічення.

Сучасна картина освітнього середовища, яка формується під впливом багатьох суспільних, технологічних процесів, зокрема, інформатизації, засвідчує те, що значно посилився вплив цих явищ на психічні особливості учнів початкової школи. Інформаційно-комунікативні ресурси мають певний перелік як позитивних, так і негативних рис. Слід сказати, що всі вони є чинниками прогресу, або ж навпаки, регресу психологічного та психічного функціоналу. Мультимедіа-технології займають чільне місце у системі засобів навчання для учнів нового покоління.

Наразі урок – це поєднання традиційних технологій та нових інформаційних джерел, які передбачають використання теле- та радіомовлення, періодики, архівних матеріалів, ресурсів мережі Інтернет тощо. Це використання додаткового матеріалу, який можна знайти для різних

категорій учнів і для різного рівня підготовки [42, с. 179].

Варто згадати про те, що кожен засіб навчання має певний перелік правил щодо його застосування. Правила можуть бути загальні для усіх освітніх ланок, а є специфічні конкретно розроблені відповідно до вікової категорії учнів, їх фізіологічних, психічних та психологічних особливостей. Тривалий час діють гігієнічні норми експлуатації мультимедійних технологій.

Ключовим елементом у використанні технологій мультимедіа є персональний комп'ютер. Комп'ютер – це основа інформаційно-комунікаційного інструментарію для організації та проведення уроку в початковій школі. Взаємодія мультимедіа та ПК дає нам нове поняття – мультимедійний комп'ютер. Трактувати його можна як комп'ютер, оснащений апаратними та програмними засобами, що реалізують мультимедійну технологію. Під програмним продуктом зазвичай розуміють самостійний твір, що є публікацією тексту програми або програм на мові програмування чи у вигляді коду.

Згідно з положеннями Державного стандарту щодо санітарних норми та правил роботи з ПК необхідно дотримуватися таких правил:

- екран ПК слід розташовувати на оптимальній відстані від очей учня, але не ближче 0,4 м залежно від розміру екрана монітора;
- після безперервної роботи на ПК слід виконати протягом 1,5-2 хв вправи для профілактики зорової втоми;
- через 45 хв роботи з використанням комп'ютера - фізичні вправи для профілактики загальної втоми;
- щоб запобігти потраплянню на екран прямих сонячних променів та появи відблисків, що значно ускладнює читання тексту з екрана, монітор має бути повернутий у бік від вікна під кутом не менше ніж 90°;
- екран монітора має бути очищений від пилу, оскільки пил спричинює появу шкідливих впливів під час роботи;
- стіл, на якому розміщений комп'ютер, має бути вільний від

сторонніх речей;

- щоб запобігти забрудненню клавіатури, миші, системного блока, монітора, перед початком роботи за комп'ютером слід вимити і насухо витерти руки;
- упродовж тижня із використанням ІКТ має бути 2 – 3 уроки;
- індивідуальна безперервна робота за комп'ютером має складати не більше 10хв. для учнів 1-х класів, 15 хвилин – для учнів 2-5класів;
- протягом уроку необхідно проводити фізкультхвилинки і гімнастику для очей;
- перед початком уроку необхідно провітрити приміщення, у якому діти будуть працювати [11].

Не менш важливим фактором, який має вплив на організм учнів та його психофізіологічний стан є мікроклімат середовища класної кімнати. Характерними ознаками даного явища може бути шум, вібрація, статична електрика, температура та її коливання, вологість повітря та його хімічний склад, електромагнітне поле тощо [6, с. 9-10].

Актуальним є питання щодо позитивного ефекту мультимедіа. Застосування цих технологій забезпечує підвищення когнітивних здібностей здобувачів початкової освіти, оскільки різна форма подання матеріалу, зміна образів та яскрава картинка розвивають інтерес до теми уроку, конкретного персонажа та навіть математичного завдання. Активно відбувається розвиток такого психічного процесу як уява. Завдяки мультимедійним технологіям учитель може продемонструвати окремий сюжет, наприклад, казки, де учень матиме змогу домислити, дофантазувати та уявити продовження історії. Цікавим варіантом є занурення в атмосферу пізнання нового, тобто можливість здійснити віртуальну екскурсію. Такі подорожі можна робити до будь-якої точки світу, для цього необхідно володіти лише базовим набором інформаційних компетентностей. За умов дотримання вимог та правил використання технологій мультимедіа в учнів спостерігається активізація навчального інтересу, мотивації до здобуття нових знань. Не менш важливим

є градація показників освітніх досягнень школярів, їх саморозвитку у тій чи іншій сфері.

Мозок та мисленнєві функції дитини налаштовані на отримання нової порції знань у легкій та доступній для них формі. У початковій школі найбільш поширеними є ігри, розважальні вікторини чи інша інформація, отримана за допомогою медіа. Нині одним з головних завдань учителя є навчити здобувача початкової освіти за короткий проміжок часу сприймати, осмислювати, засвоювати та транслювати матеріал та використовувати його на практиці.

Таким чином, технології мультимедіа сягають своїм корінням минулого століття, адже саме тоді зародилося саме поняття та з'явилися перші його тлумачення. Проаналізувавши тлумачення дефініції «мультимедіа», ми дійшли думки про перевагу техніко-технологічної характеристики цього поняття в наукових колах, через використання технічних аспектів функціонування апаратних і програмних мультимедійних засобів.

Мультимедіа часто характеризують як основу інтерактивну на шкільних заняттях, що черговий раз засвідчує вплив мультимедійних технологій на інформаційно-комунікаційне середовище. Даний засіб навчання є найбільш мобільним та зручним у використанні. За його допомогою учитель має змогу реалізувати особистісний потенціал та вплинути на психологічний розвиток учня як члена соціуму.

1.3. Проблема використання мультимедійних технологій в освітньому процесі в початковій школі

Українська школа XXI століття характеризується швидкими темпами модернізації освітнього процесу. Уже досить давно з'явилися у вжитку комп'ютерні технології, які постійно вдосконалюються. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій є на достатньо високому рівні як у школах міст, так і сіл. Шкільна освіта спрямована на розвиток особистості в

рамках інформаційного сучасного суспільства. Проте, як зазвичай буває, виникають проблеми з організацією освітнього процесу у початковій школі, що пов'язані з недостатньою матеріальною базою, або ж з некомпетентними у сфері технологій педагогами. Безсумнівно, інтерактивні уроки з використанням мультимедійних технологій стали значно ефективнішими ніж традиційні, однак, не завжди це є так.

Провідним підходом навчання у початковій школі нині є компетентісний підхід, сутність якого полягає у формуванні життєво важливих для дитини навичок, які в подальшому можна буде застосувати в практичній діяльності. Як ми вже з'ясували, однією з основних компетентностей для учня початкової школи, відповідно до вимог НУШ, є інтегративна компетентність – інформаційно-комунікаційна.

Характерним для організації освітнього процесу в початкових класах є сукупність великої кількості інформації та мінімальних витрат часу; традиційних засобів навчання і методик разом з інформаційними технологіями; мережі Інтернет та друкованих, архівних матеріалів.

Важливою ціллю, ми вважаємо, є прагнення навчити учня екологічно отримувати інформацію, правильно її фільтрувати, засвоювати та демонструвати іншим. Мультимедіа є ефективною освітньою технологією завдяки властивим їй якостям інтерактивності, гнучкості й інтеграції різних типів навчальної інформації. Так, відмінною рисою мультимедіа є навігаційна структура, що забезпечує інтерактивність – можливість безпосередньої взаємодії з програмним ресурсом. Інтерактивність технологій мультимедіа передбачає «живий» зв'язок між користувачем і програмою, зокрема, за бажанням, можна задати індивідуальний темп роботи в межах програми, установити швидкість подачі матеріалу, кількість повторень тощо [55, с.394].

Провідною складовою професійної майстерності педагога НУШ є його медіаосвіта та медіаграмотність. Учитель як посередник між учнем та знаннями, які він отримує, має володіти достатньо високим професійним

рівнем у сфері мультимедіа технологій. На жаль, нині немала частка педагогів є представниками покоління х, у, що, у свою чергу відображається на їх умінні оперативно навчатися, а не тільки навчати. Освіта впродовж життя – ключ до успіху сучасного вчителя.

Важливим компонентом розвитку учителя у напрямку мультимедіа є медіаосвіта. У документах ЮНЕСКО зазначено, що медіаосвіта – це навчання теорії та практичних умінь для опанування сучасних мас-медіа, що розглядаються як частина специфічної, автономної галузі знань у педагогічній теорії та практиці. Вона є особливою, окремою гілкою педагогічних теорій, тому варто відрізнити її від використання медіа як допоміжних засобів у викладанні інших наук. Наразі стає відчутною потреба в ознайомленні та ґрунтовному вивченні базових засад медіаграмотності та медіаосвіти шкільними педагогами [29, с.12-14].

С. фон Файлітзен особо вказує, що медіаосвіта означає критичне мислення (*critical thinking*), суттєвим елементом розвитку якого є створення учнями власної медіапродукції. На його думку, медіаосвіта потрібна для активної участі як в демократичному процесі, так і в процесі глобалізації. Вона має засновуватися на вивченні всіх видів медіа [62, с. 24-26].

Дослідник В.Янкович трактує поняття медіаосвіти як частину освітнього процесу, спрямованого на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи як традиційні, так і новітні медіа з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій [61, с.31]. Питання медіаосвіти має свій розвиток за підтримки таких організацій: Міжнародного благодійного фонду «Академія Української Преси» (В. Іванов, О. Волошенюк), Інституту інноваційних технологій і змісту освіти, Інституту соціальної та політичної психології.

Результатом медіаосвіти є медіаграмотність. Медіаграмотність у Концепції впровадження медіаосвіти в Україні визначається як складова медіакультури, яка стосується вміння користуватися інформаційно-

комунікативною технікою, виражати себе і спілкуватися за допомогою медіазасобів, успішно здобувати необхідну інформацію, свідомо сприймати і критично тлумачити інформацію, отриману з різних медіа, відділяти реальність від її віртуальної симуляції, тобто розуміти реальність, сконструйовану медіаджерелами, осмислювати владні стосунки, міфи і типи контролю, які вони культивують [61, с. 24].

Учитель початкових класів є своєрідним посередником між мультимедійними технологіями та учнями. Він виступає у ролі модератора освітнього процесу, тому має якісно, швидко та ефективно організувати отримання нових знань та практичних вмінь здобувачами. Для використання технологій мультимедіа на належному рівні педагогу необхідно володіти мультимедійною компетентністю.

Б.Крузе під мультимедійною компетентністю вчителя розуміє кумулятивну «готовність і здатність» і досвід прояву сукупності мультимедійних компетенцій у сфері освіти, де «готовність» співвідноситься з довгостроковою готовністю як інтегрованим особистісним утворенням, що включає в себе мотиваційний, емоційно-вольовий, настановчий та оцінний компоненти, а «здатність» – з когнітивним і поведінковим компонентами [25, с. 82-83].

Задля підвищення ефективності роботи вчителя та реалізації його творчого потенціалу із застосування мультимедійних технологій, він повинен мати відповідну підготовку та спиратися на такі основні принципи: навчання роботі з мультимедійними засобами є частиною освіти; використання мультимедійних презентацій розширює можливості людського мислення у вирішенні проблем.

Медіакомпетентність учителя як єдине ціле має свої складники: засвоєння знань про сприйняття та аналіз медіатекстів, застосування цих знань у різних ситуаціях, розвиток досвіду їх розробки, творчого контакту з медіа. Головними умовами формування медіакомпетентності за В.Шарко є наступні:

1) наявність фундаментальної підготовки з інформатики, без якої неможлива експлуатація засобів інформаційно-комунікаційних технологій та використання їх потенціалу в освіті, а також знань, виокремлених у психолого-педагогічних науках, засвоєння яких необхідне для ефективного здійснення всіх функцій, пов'язаних з використанням засобів масмедіа в освітньому процесі;

2) формування медіакомпетентності майбутніх учителів у системі педагогічної освіти забезпечується відповідністю структури та змісту їх підготовки новітнім тенденціям;

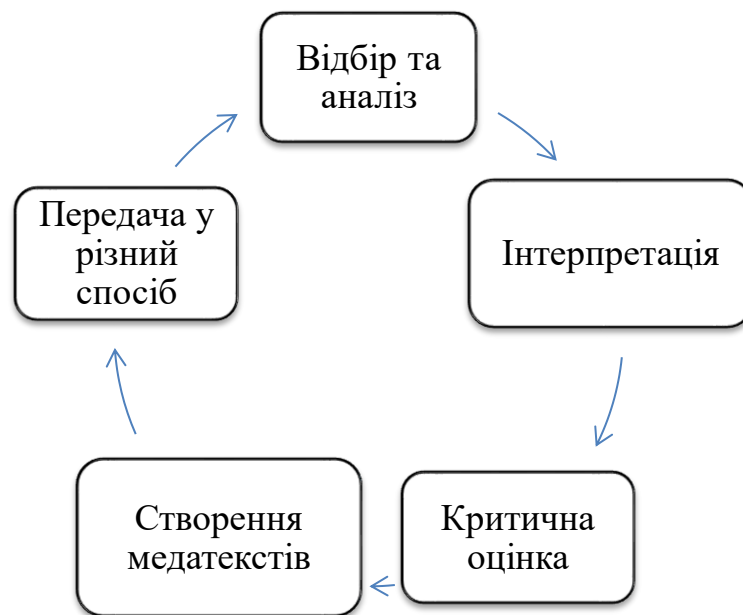
3) недостатня готовність вчителів до використання масмедіа в освітньому процесі зумовлює формування медіаграмотності у післядипломний період [57].

Медіакомпетентність педагога прийнято розглядати у трьох площинах: індивідуальній, загально-професійній і предметній. Індивідуальна медіакомпетентність є базовою, оскільки вона є найнеобхіднішим показником готовності до здійснення медіаосвіти здобувачів початкової освіти. За визначенням Л.Найдьонової індивідуальна компетентність – це здатність особи отримувати, використовувати, аналізувати, розуміти й створювати медіапродукцію [30, с. 234].

Загальна медіакомпетентність являє собою широкий набір навичок, які дають змогу підвищити рівень обізнаності щодо інформаційного простору, здійснювати критичний аналіз, творчо розв'язувати проблеми, створювати новий зміст (контент) і спілкуватися. Загально-професійна педагогічна медіакомпетентність пов'язана з умінням пересуватися з учнями одними онлайн-траєкторіями, вмінням слідкувати за онлайн-репутацією учнів, володіти алгоритмами протистояння кібербулінгу, медіаманіпуляціям, тобто педагог має вміти навчити учня ефективно і безпечно перебувати у віртуальній реальності. Предметна медіакомпетентність пов'язана зі специфікою шкільної дисципліни [29].

Медіаосвіта, медіакомпетентність та медіаграмотність учителя

початкової школи є ресурсами, що сприяють забезпеченню ефективної організації навчання та реалізації цілей уроку для учнів нової української школи. Проте, не варто забувати, що професіоналізм вчителя та високий рівень його компетентності у сфері використання мультимедіа технологій є визначним фактором у формуванні медакомпетентності у молодших школярів. Поняття «медакомпетентності» є багатоаспектним, оскільки його суть полягає у контролі роботи з медіатекстами та медіаінформацією. На рисунку 1.2 можна побачити, які ключові процеси входять у даний термін.

Рис. 1.2 Процеси роботи з медіаінформацією

Медакомпетентність передбачає п'ять основних процесів роботи з медіатекстами та медіаінформацією: відбір та аналіз, інтерпретація, критична оцінка, створення та передача у різний спосіб. Ураховуючи те, що вищевказане поняття є комплексним, слід зазначити його структуру.

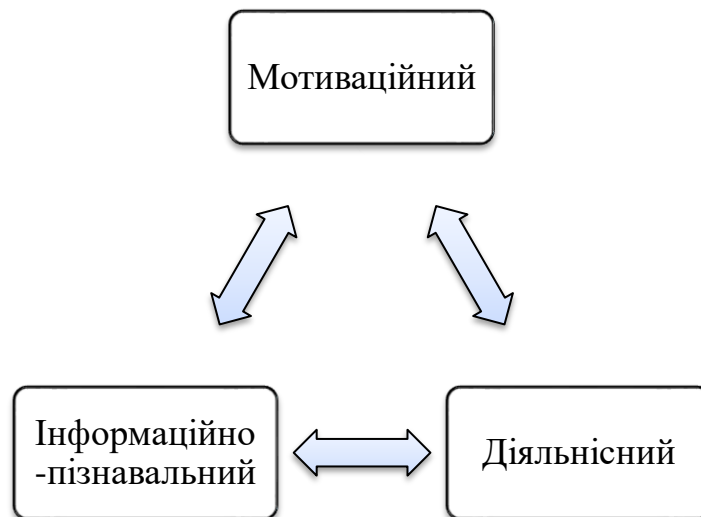
О.Федоров виділяє такі головні компоненти медіа компетентності:

- мотиваційний, що включає причини взаємодії з медіатекстами;
- контактний, який передбачає досвід взаємодії з медіатекстами;
- інформаційний – розуміння сутності медіа, обізнаність у різних видах медіатекстів;
- інтерпретаційний – уміння аналізувати функціонування медіа в

суспільстві та жанрово-видову різноманітність медіатекстів, базуючись на певному рівні розвитку медіасприйняття й критичного мислення;

- практико-операційний, що полягає у здійсненні попередньо зазначених процесів роботи з медіаінформацією;
- креативний, що передбачає інноваційність у створенні власних медіапродуктів [60, с. 97-99].

Для визначення складових медіакомпетентності учнів початкових класів необхідно враховувати їх вікові особливості. Відтак, ми виокремили складові медіакомпетентності здобувачів початкової освіти, які зафіксовані на рисунку 1.3.

Рис. 1.3 Компоненти медіакомпетентності учнів початкових класів

Сутність інформаційно-пізнавальної складової полягає в уявленні та знанні термінології, теорії та історії медіа культури. Мотиваційний компонент є доцільним у даній структурі, позаяк саме він враховує виникнення стійкої мотивації особистості до ефективного пізнання медіапростору. Цей чинник є важливим, оскільки чим більше вмотивована дитини, тим якіснішою, цікавішою, ефективнішою буде її навчальна діяльність. Діяльнісний компонент медіа компетентності відповідає за вміння самостійно обирати та застосовувати медіа в особистісних цілях,

створювати медіатексти, вміння саморозвиватися в медійній сфері [Шворак].

Відповідно до ключових положень НУШ, дитина має бути готовою до різних ситуацій у повсякденному житті й ефективно використовувати практичні навички у їх вирішенні. Інформаційний простір є досить строкатим, тому важливо, щоб у молодшому шкільному віці учень міг критично аналізувати інформацію. Неминучим є ознайомлення здобувачів початкової освіти з такими поняттями як, наприклад, «фейкова інформація» та правилами її оцінки. Сучасні діти вже з дошкільного віку поринають у вир постійного накопичення інформації та питання щодо її передачі іншим. Тому, ми переконані, що навчати медіа грамотності потрібно фундаментально з лав початкової школи.

Для реалізації завдання виховати медіаграмотного та медіакомпетентного учня, Академія Української Преси видала посібник для вчителя «Медіаграмотність у початковій школі». Він є своєрідним помічником на шляху до формування особистості з чітким уявленням про базові поняття, явища та процеси медіаосвіти, у тому числі посібник є якісним інструментом, який допомагає дитині оволодіти інформаційно-комунікаційною компетентністю [29].

Мультимедійні технології в руках компетентного педагога в даній сфері є якісним інструментом для кожного заняття. Уже давно засоби мультимедіа ні для кого не є незвіданим простором, можливо, лише маловідомим, оскільки НУШ потребує грамотного вчителя у відповідності до сучасних об'єктивних умов розвитку суспільства.

У широкому виборі мультимедійних технологій інколи можна розгубитися, але слід пам'ятати, що знання їх класифікації, допоможе вчителю зосередити увагу на засобі, який буде найбільш доцільним під час вивчення тієї чи іншої теми.

Існує кілька класифікацій мультимедійних технологій. Розглянемо основні з них:

1. За призначенням:

- інформаційні;
- навчальні;
- робочі інструменти;
- ігрові;
- іміджеві.

2. За типом надання мультимедійної інформації:

- лінійні (кіно, презентація, записана на певне джерело);
- нелінійні (ігри, презентації, навчальна й розвивальна література);
- комбіновані (лінійне надання інформації з можливістю програмування);
- інтерактивні (користувач сам керує потоком інформації має можливість обирати інтерактивний матеріал) [19].

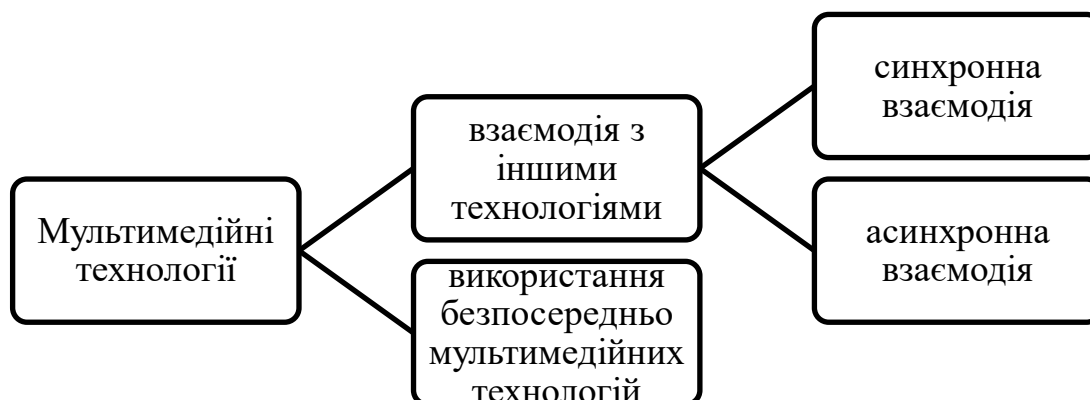
В. Берестова та Е. Ларина класифікують мультимедіа технології за основними формами, засобами технології:

- презентації;
- анімаційні ролики;
- ігри;
- відеофрагменти;
- мультимедійні галереї;
- аудіофрагменти;
- додатки-веб [2, с. 15-22].

Ми окреслили узагальнений вигляд класифікації мультимедіа технологій, яка є найбільш популярною серед учителів початкової школи [Додаток А]:

- 1) тип технологій на основі їх взаємодії з іншими засобами навчання: відеоконференції, вебінари, електронні навчальні матеріали);
- 2) тип на основі використання самих мультимедійних технологій: графіка, анімації, аудіо фрагменти, відеофрагменти, віртуальні об'єкти тощо.

Детальніше ознайомитись з класифікацією вищезазначених технологій можна за допомогою рисунка 1.4.

Рис. 1.4 Класифікація мультимедійних технологій

Технології мультимедіа утворюють систему зручних та ефективних засобів навчання, оскільки мають ряд переваг. Позитивні характеристики технологій у першу чергу стосуються основного принципу освітнього процесу у школі – дитиноцентризму, а відтак безперечною перевагою можна вважати сприяння індивідуалізації процесу навчання, з урахуванням вікових особливостей учня, його потреб і задатків.

Робота з мультимедійними технологіями дає змогу молодшим школярам проявляти самостійність, аналітичне та критичне мислення, а, отже, відбувається пізнавальна діяльність частково-пошукового чи дослідницького характеру. При виділенні переваг даного виду технологій, потрібно враховувати їх технологічні особливості – швидка зміна форм подання матеріалу, його перевірки тощо, що у свою чергу підвищує рівень мотиваційного компоненту ІК-компетентності. Учень завжди проявляє більший інтерес до нового, сучасного та нестандартного, саме ці умови можуть забезпечити мультимедіа технології.

Інтегративний напрямок в освітньому процесі для учнів початкової школи також пов'язаний із застосуванням МТ. Завдяки їм посилюються міжпредметні зв'язки та зростає інтерес до комплексного вивчення явищ та процесів. Не варто забувати і про гнучкість та мобільність мультимедійних

технологій. Адже саме вони сприяють динамічному відновленню та продовженню процесу навчання у початковій школі.

Проте, слід зауважити, що комплекс мультимедійних засобів має свої негативні сторони:

- не кожен учень має доступ до ПК;
- учителі, як прибічники традиційної методики, є недостатньо кваліфікованими у даній сфері;
- середовище Інтернету – широкий простір не завжди якісної інформації для учня;
- технології для самостійного використання підходять не всій категорії учнів початкової школи;
- робота з ПК – вплив на зір, поставу учня, психологічний стан.

Для якісної підготовки та організації освітнього процесу в початковій школі, надважливо враховувати всі педагогічні умови, переваги та недоліки мультимедійних технологій, оскільки це є важливим чинником під час формування інформаційно-комунікаційної компетентності.

Слід виокремити кілька шляхів використання мультимедійних технологій в освітньому процесі: застосування спеціальних програм, в яких передбачаються матеріали для різних видів навчальної діяльності, також пропонується методика їхнього використання та самостійний відбір окремого матеріалу щодо конкретних цілей навчання.

XXI століття характеризується поширенням процесів інформатизації та диджиталізації в усі сфери суспільства, тому освітня – не виняток. Нині майже кожна школа забезпечена необхідним набором педагогічного інструментарію для реалізації компетентісного підходу у навчанні. Однак, варто відмітити, що деякі заклади освіти, зокрема, у сільській місцевості, не оснащені навіть мультимедійним проектором чи інтерактивною дошкою. Зважаючи на це, ми звернули увагу на один із варіантів забезпечення мультимедійного супроводу в освітньому процесі навіть за відсутності вищеперахованого.

За О.Черняковою передусім потрібно створити базову електронну бібліотеку з певної тематики. Для цього достатньо опрацювати декілька сайтів. Після цього можна створити базу даних за допомогою систематизатора, яка дозволяє навіть учням легко створити узагальнену картотеку видань [55, с. 395].

Наступним кроком впровадження мультимедіа є використання енциклопедій та можливостей мережі Інтернет як джерела фото-аудіо-відеоматеріалів. Найкращим вирішенням цієї проблеми для школи є навчальні програми, які періодично надсилаються Міністерством освіти і науки у школи України, а також універсальні довідкові видання. Завершальним у процесі формування мультимедійної бази школи може бути поступова закупівля навчальних програм з окремого предмету. Це дає можливість за наявності всього одного комп'ютера та екрана провести інтегрований урок із застосуванням навчальних програм-тренажерів, переглядом відео, організації онлайн-екскурсії [3].

У сучасній початковій школі наразі активно використовують різні форми мультимедіа технологій, наприклад: програмно-апаратний комплект «Інтерактивна дошка», гіпермедіа, мультимедійні додатки, мультимедійні лінійні ресурси тощо. Проте, уже стало загальноприйнятим фактом вважати, що найбільш поширеною формою мультимедіа є мультимедійна презентація.

Презентація – (англ. presentation – представлення) – це набір кольорових карток-слайдів спеціального формату до певної теми. На кожному слайді можна розмістити довільну текстову або графічну інформацію. Презентація – слово, яке має декілька значень:

- 1) дія, акція (загальноживане значення): показ нового товару, пред'явлення широкому загалу нової інформації (представлення нової книжки, колекції, кінофільму) як рекламна, популяризуюча акція;
- 2) документ, створений за допомогою комп'ютерної програми PowerPoint;
- 3) спосіб наочного представлення інформації з використанням

аудіовізуальних засобів;

4) електронний документ, що є набором слайдів для демонстрації аудиторії [39, с.52].

Мультимедійна презентація є продуктом, який доступний для користування за допомогою таких найпоширеніших комп'ютерних програм: OpenOffice Impress, Keynote, SoftMaker Presentations, Multimedia Builder. Варто зазначити, що найбільш простою у використанні є PowerPoint. Програма PowerPoint вважається такою, що відповідає основним вимогам для комфортного її застосування у навчанні та викладанні, а саме: доступність, зрозумілість меню, швидкий та досить простий функціонал, можливість поєднувати матеріал у будь-якій формі.

Серед безперечних переваг PowerPoint є: виняткова простота і найширші можливості редагування, що дозволяє легко змінювати дизайн, структуру і зміст презентації аж до повної заміни всього змісту, що дозволяє використовувати готову презентацію як основу для швидкого створення іншої презентацій; стимулювання активної діяльності учнів не тільки на уроці, але і на етапі підготовки навчального матеріалу. Програма PowerPoint, що входить до пакета Microsoft Office, включає можливості малювання простих об'єктів, внесення зміни до малюнків і фотографій, відображення графіків і діаграм, на базі розробленої презентації забезпечується можливість її друкування в різних формах [13, с. 82].

Згідно наших спостережень, було з'ясовано, що найефективнішу дію на учнів початкової школи здійснює той пласт інформації, який має вплив на кілька органів чуттів одночасно. Зважаючи на це, слід визначити, що чим більше людських аналізаторів залучено, під час отримання нового матеріалу, тим більше активізується сприйняття цих знань.

Для віку учнів початкових класів характерним є наочно-образне мислення, тому мультимедійні презентації є своєрідною новизною для дітей, вони привертають увагу та дають змогу сконцентруватися на яскравому зображенні, прослідкувати його динамічність завдяки анімаційним

можливостям цього продукту мультимедіа.

Ураховуючи активну роботу вчителя з мультимедійними презентаціями слід також впроваджувати та організовувати навчальну діяльність і школяра з цією технологією мультимедіа. Відтак, цікавим варіантом є навчити учнів мистецтву розповідати історії за допомогою Power Point.

Педагог має при створенні такої презентації визначити тему і мету уроку, навести невеликий ряд подій (для логічного продовження розповіді учнями), дібрати ілюстративний матеріал, дати ім'я герою, побудувати хронологічний ланцюжок історії, додати певні виховні події, описати морально-емоційний стан головного персонажа. Функціональне наповнення програми Power Point дозволяє оживити картину оповідання на екрані за допомогою використання GIF-зображення. Слід окреслити головні цілі уроків з використанням технології розповіді історії за допомогою програми пакету Microsoft Office:

- 1) формування вміння переказувати текст у різних формах;
- 2) формування вмінь структурувати текст з побаченого та почутого;
- 3) уміння розкривати тему висловлення, його основну думку;
- 4) розвиток уміння збирати матеріал для висловлення та систематизувати його;
- 5) уміння виражати свої думки.

Для учнів букварного періоду дана технологія сприятиме переходу від складання простих до складних речень, а післябукварного – характерний розвиток якості мови та самостійності. Відповідно до цього, слід визначити, що така робота очевидно впливає на формування комунікативної компетентності, позаяк здобувач початкової освіти вчиться виражатися словесно, чітко, грамотно, доступно.

Розвиток педагогічної теорії та практики наразі сприяє розширенню спектру засобів навчання, які покращать освітній процес та підвищать його якість. Мультимедійні технології стимулюють і роблять процес навчання неординарним та різноманітним. Підтвердженням цьому є активне

застосування інтерактивного мультимедійного програмно-технологічного навчального комплексу на основі технології SMART Board, що більше відомий під назвою «інтерактивна дошка».

До складу інтерактивного мультимедійного програмно-технологічного навчального комплексу входять: комп'ютер, що передає сигнал (зображення) на проєктор; мультимедійний проєктор, який передає зображення на інтерактивну дошку; мультимедійна інтерактивна дошка, яка працює одночасно і як звичайний або сенсорний екран, і як пристрій керування комп'ютером (в тому числі програмними додатками); відповідне програмне забезпечення, до складу якого входять такі інструменти, як записник (SMART Notebook), засіб відеозапису (SMART Recorder), відеоплеєр (SMART Video Player), додаткові (маркерні) інструменти (Floating Tools), віртуальна клавіатура (SMART Keyboard). Робота з інтерактивною дошкою може проводитися у двох напрямках:

- 1) використання готових інтерактивних програм у процесі навчання;
- 2) розробка авторських програм для підвищення ефективності процесу навчання [28].

Навчальний матеріал для учнів початкової школи може подаватися не лише в текстовій формі, але і звуковій чи відеофрагментарній. Такий формат занять буде характерним для уроків музичного мистецтва, літературного читання, англійської мови.

Потрібно дотримуватися відповідних критеріїв відбору і аудіо матеріалів. У першу чергу необхідно звертати увагу на якість звуку. Зрозуміло, що не всі варіанти аудіозаписів збережені та поширені в мережі Інтернет належної якості. Проте, наразі існує значна кількість програм, які дають можливість обробити аудіозапис низької якості. Поширеними з них серед користувачів педагогічної професії є ProShow Producer, Pinnacle Studio. Вони значною мірою покращують звукозапис, який має деякі недоліки, і доводять його до повної готовності демонстрації на уроках. Аудіоматеріал

ніяким чином не повинен заважати вчителю та учням, а навпаки, такий супровід має стимулювати пізнавальну діяльність та доповнювати освітній процес.

Відеофрагменти на уроках у початковій школі повинні стимулювати та заохочувати учнів до навчальної діяльності. Ні в якому разі не можна перенавантажувати дитину їх надмірною кількістю, оскільки це може призвести до зниження рівня концентрації уваги на головній проблемі заняття. До вибору такої форми мультимедійних технологій треба підходити з усвідомленням доцільності відео та його якості.

Отже, мультимедійні технології є інтегративною системою засобів та форм навчання, які полегшують організацію освітнього процесу у початковій школі. Для їх ефективного застосування необхідно виконувати ряд вимог як до учня, так і до вчителя. Базові знання комп'ютерної грамотності, які закладаються у віковий період, що розглядається, є вкрай важливими та необхідними у подальшому досвіді формування інформаційно-комунікаційної компетентності.

Висновки до розділу 1

Аналіз педагогічного доробку багатьох дослідників показав, що компетентісний підхід в освітньому процесі початкової школи є ключовим, оскільки дозволяє найбільш якісно реалізувати цілі та завдання Концепції Нової української школи. Проте, щоб краще розібратися з самою суттю даного шляху навчання, слід розрізнити поняття «компетентність» та «компетенція», так як вони є базовими для цього кола питань.

Компетентність учня початкової школи – термін комплексний, який включає в себе багато аспектів практичної та теоретичної діяльності школяра.

Відповідно до НУШ, виділяють ряд ключових компетентностей для здобувачів початкової освіти, однією з яких є інформаційно-комунікаційна. Її сутність полягає в готовності особистості використовувати свої знання та

навички роботи з інформаційними джерелами, якісно їх опрацьовувати, оформлювати та передавати іншим. ІК-компетентність є першопочатковою точкою до розвитку всебічно розвинутої особистості, яка володіє творчим потенціалом і має здатність його реалізувати. Структурні елементи компетентності доводять нам її багатоаспектність та багатогранність. Тому можна вважати її унікальною для сучасного учня.

Однак, було також з'ясовано, що формування ІК-компетентності неможливе без багажу знань у сфері медіаосвіти. Медіакомпетентність та медіаграмотність педагога прямо пропорційно виступає фактором впливу на рівень розвитку цих же понять в учнів початкової школи. Професіоналізм вчителя – запорука успіху учня.

Найбільш адаптованими технологіями, які здатні забезпечити ефективне формування інформаційно-комунікаційної компетентності є мультимедійні. Вони мають значні переваги над традиційними методами, оскільки відповідають вимогам модернізаційних та реформаційних процесів в освіті. Їх універсальність відповідає запитам учнів, які мають мотивацію до навчання. Мультимедіа технологіям властиві зручність, мобільність, динамічність, візуалізація та можливість відвідати віртуальний світ. Ось це основні компоненти для становлення учня початкової школи як зацікавленої в процесі та результаті навчання особистості.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

2.1. Вимоги до проведення занять у процесі формування інформаційно- комунікаційної компетентності в учнів початкової школи засобами мультимедійних технологій

Теоретичні засади Концепції НУШ є основою принципів засад організації та проведення навчальних занять у початковій школі. Головною формою освітньої діяльності залишається, як і в традиційній системі, урок. Однак, зауважимо, що тепер процес його підготовки та реалізація триєдиною мети значно відрізняється від попередніх стандартів. Слід зазначити, що класичною наразі залишається класифікація уроків, яка є найбільш поширеною у користуванні учителів початкових класів.

Структура уроку — це сукупність, послідовність та логічний зв'язок елементів, які становлять модель уроку. Сучасна класифікація уроків здійснюється на основі дидактичної мети. Авторами такої класифікації є В.Онишук, М.Сорокін, М.Махмутов й інші їх прибічники. Основні типи уроків у початковій школі: комбіновані (змішані) уроки, уроки засвоєння нових знань, уроки формування навичок і вмінь, уроки узагальнення і систематизації знань, уроки практичного застосування знань, навичок і умінь, уроки контролю і корекції знань, навичок і вмінь.

Така класифікація є найзручнішою для планування, прогнозування діяльності вчителя, обґрунтування методики кожного уроку [49].

Відповідно до положень Концепції, в основі уроку лежить підхід до навчання, що зорієнтований на індивідуалізацію освітнього процесу, особистісний розвиток учня. Самостійна діяльність та колективна робота є провідними під час проведення занять. Сучасний урок має відповідати потребам часу.

Нині виділяють наступні критерії сучасного уроку:

- Створення умов для самореалізації учня. Кожен зі здобувачів має потенціал до навчання: у когось він уже наявний, а в когось – прихований. Через самореалізацію дитина має можливість розкритися та усвідомити значущі для неї знання чи уміння. Важливо, щоб вона розуміла, що вона вивчає і навіщо.
- Відкриття нового. Для цього критерію характерним є процес суб'єктивних чи об'єктивних відкриттів, коли дитина відкриває для себе нову інформацію, яка допоможе їй у повсякденному житті. Відкриття для себе може робити і учитель: на основі спілкування з учнями, розкривати свій творчий потенціал. До кожного уроку педагог готується по-різному. Одна тема для вивчення, що надається різним класам, може мати зовсім відмінні результати в учнів після її засвоєння. Кожна дитина відкриває себе нової сторони і проявляє у нестандартних ситуаціях.
- Розвиток компетентностей. Чи не найголовніша вимога і критерій реалізація компетентісного підходу та формування відповідних компетентностей. Перехід від традиційності і до інноваційних методів та технологій нерідко є складним для учителя, проте, якісно сприяти формуванню компетентностей можна лише за їх впровадженні в освітній процес. Але не варто повністю виключати традиційні методики із занять у початковій школі, можна і потрібно їх вдосконалювати та пристосовувати до нових педагогічних умов.
- Створення освітньої продукції. Заняття у початковій школі мають бути продуктивними і зараз мова йде не про кількість знань, які отримали учні. Кожна нова інформація повинна мати своє практичне підтвердження чи реалізацію. Тобто здобувачі мають можливість вчитися створювати освітню продукцію в школі: навчальні презентації, спільні проєкти, схеми, плани, які в майбутньому будуть використовуватися іншими. Постійний інформаційний потік без застосування його через практичну діяльність є малоефективним для

формування тієї чи іншої компетентності [50] .

Кожна з вищевказаних вимог пов'язана між собою та має безпосередній вплив на проведення занять, зокрема, процесі формування інформаційно-комунікаційної компетентності в учнів початкової школи засобами мультимедійних технологій.

Технології мультимедіа, як ми вже з'ясували, у попередньому розділі, входять до складу сучасних засобів навчання і часто використовуються на уроках у початковій школі. Мультимедійні технології у даному випадку є провідними у формуванні інформаційно-комунікаційної компетентності учня, оскільки забезпечують необхідним інструментарієм для здійснення цього процесу. Проте, не слід забувати, що для якісного їх застосування у процесі формування провідної компетентності цієї роботи, потрібно дотримуватися вимог щодо їх створення та впровадження в освітній процес.

Для підготовки мультимедійних технологій існує певний перелік вимог:

- комп'ютерне обладнання, що має правильне програмне забезпечення;
- технологія типу мультимедіа має відповідати віковій категорії учнів і бути їм зрозумілою, доступною;
- мультимедійні технології – візуалізація, тому важливо, щоб було якісне, чітке зображення;
- компетентний вчитель у сфері мультимедіа: достатній рівень розвитку медіа грамотності та медіа компетентності;
- готовність учнів до взаємодії з мультимедійними технологіями: психологічна та фізична.

ІК-компетентність учня може сформувати лише інформаційно-компетентний учитель. Професіоналізм учителя тут проявляється у вмінні знаходити потрібну інформацію у процесі аналізу різних видів джерел, вправно її обробляти аби доступно подати учням, яскраво, цікаво оформлювати її та давати відповідну оцінку інформації. Головні зобов'язання з формування в учнів ІК-компетентності є у вчителя початкових класів. Він

повинен підготувати спочатку дитину до самого процесу формування. Для цього необхідно виконати наступні вимоги:

- надати учням базові знання;
- запустити процес формування вміння знаходження інформації із застосуванням спочатку традиційних, а згодом інноваційних технологій;
- розвивати в учнів розуміння поняття «фільтрації інформації», тобто її відбору та розподілу;
- навчити висловлювати власну точку зору;
- тренувати вміння генерувати нові ідеї, цікаві гіпотези та думки;
- формувати та вдосконалювати вміння вправно та доцільно реалізовувати ідеї в практичній діяльності;
- навчити створювати схеми, пристрої, розробки на основі отриманої інформації та власних нестандартних ідей.

2.2. Етапи формування інформаційно-комунікаційної компетентності в учнів початкової школи засобами мультимедійних технологій

Формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів початкових класів – це трудомісткий, послідовний, цілісний та систематичний процес. Важливим є, на нашу думку, застосування засобів мультимедіа, які будуть спрямовані на розвиток та удосконалення умінь та навичок дитини працювати з інформацією та вміло її транслювати, комунікуючи з іншими.

Мультимедійні технології допомагають здобувачам початкової освіти проявляти свої творчі здібності, набувати навичок критичного та аналітичного мислення. Школярі завдяки цим засобам навчання вчаться адекватній, тобто здоровій міжособистісній комунікації, правильно та толерантно вислуховувати позицію співрозмовника, а також грамотно висловлювати власну думку, аргументуючи її.

У ході дослідження, ми з'ясували, що значна частина учнів, маючи вдома комп'ютер, вважає його тільки можливістю пограти в ігри чи переглядати відео. Тому, вчителю надважливо пояснити молодшим школярам, що ПК – це не тільки інструмент для розваг, але і для навчання: здобуття нових знань у мережі Інтернет (з урахуванням інформаційної освіченості та медіа грамотності), змога реалізувати свій потенціал у різних сферах, спілкуватися з ровесниками та обмінюватися думками в онлайн-форматі.

С.Пахомова вказує на те, що процес формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів початкової школи має інформаційну (теоретичну) та діяльнісну (практичну) складові. Перша з них базується на засвоєнні навчального матеріалу та формуванні знань, що знаходяться на початковому етапі формування кожного компонента. Діяльнісна складова ґрунтується, відповідно на інформаційній, як фундаментальній. Це є цілком логічним судженням, оскільки на основі знань відбувається формування навичок, умінь, а також набуття практичного досвіду.

Рівень діяльнісного компоненту залежить від частоти застосування знань, умінь і навичок, які дитина отримує зі словесних коментарів вчителя та кількості виконаних практичних завдань і вправ та рівнів їх складності. Для підвищення рівня сформованості ІК-компетентності необхідним є підвищення складності комплексу завдань з формування досвіду діяльності [40].

ІК-компетентність є однією з ключових у переліку освітніх компетентностей учня. Вона є інтегративною, тому великий пласт педагогічного доробку учителів, викладачів зорієнтований на характеристику етапів формування окремих частин даної компетентності. Так, наприклад, В.Каплун-Лутицька зазначає наступні етапи формування інформаційної компетентності, які має проходити учень під час роботи з інформацією:

1. Ознайомлення – учень визначає кількість інформації з проблеми та можливість її опрацювання;

2. Репродукція – вивчення значної кількості інформації з проблеми, накопичення знань про неї;
3. Перетворення – критичне осмислення обсягу інформації, порівняння фрагментів з різних джерел однієї тематики, визначення їх достовірності, доцільності; фіксація інформації, яка знадобиться для детального опрацювання, її вибір та фільтрування.
4. Творчий етап – створення власного інтелектуального продукту на основі отриманої та трансформованої інформації: формулювання гіпотез, їх перевірка і доведення, створення на базі цього нового освітнього продукту з допомогою учителя, який буде корисним для наступників [17].

Як ми вже зазначали, формування ІК-компетентності молодших школярів є поступовим та комплексним процесом. Доцільно вважати, що він складається з відповідних взаємопов'язаних стадій – етапів. Зважаючи на мету, зміст, компоненти інформаційно-комунікаційної компетентності та технології, які використовуються під час цього процесу, нами було визначено ключові етапи її формування (див. табл.2.1).

Таблиця 2.1

Етапи формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів початкової школи засобами мультимедійних технологій

№	Етапи	Характеристика
I	Мотиваційний	Формування стійких мотивів до роботи з інформацією та мультимедійними засобами навчання, на основі демонстрації таких, що входять до кола інтересів учнів початкових класів
II	Теоретичний	Засвоєння теоретичного банку знань про поняття у сфері інформаційної грамотності, медіа, розвиток пізнавальних процесів,

		ознайомлення з основними засадами та правилами роботи з ПК, мережею Інтернет, формування емоційно-ціннісних ставлень до них
II	Практичний	Формування вмінь та навичок у галузі мультимедіа, міжособистісного спілкування, використання їх у практичній діяльності у різних ситуаціях, дотримання принципу наступності у їх вдосконаленні та розвитку
IV	Творчий	Набуття власного досвіду створення навчальних продуктів мультимедійного спрямування, їх презентація перед аудиторією на основі творчих, практичних умінь та навичок

Фундаментом для будь-якого виду діяльності учнів початкової школи є мотивація до неї. Мотив – це спонукання, заохочення та активізація динамічної поведінки здобувача освіти. На першому етапі відбувається формування стійких мотивів до роботи з інформаційними джерелами, їх обробкою та презентацією за допомогою мультимедійних технологій. Слід сказати, що на даній стадії важливо правильно умотивувати учня до взаємодії з програмним забезпеченням мультимедіа, ПК, щоб дитина відчувала значущість цих елементів освітнього процесу, а також мала здорове ставлення до них.

Сформовані на першому етапі мотиви є досить плідним ґрунтом для реалізації наступного – теоретичного. Сутність цього етапу полягає в ознайомленні з головними термінами, що стосуються інформаційного простору, мультимедійних продуктів та засобів, отримання багажу знань з аналізу інформації, її трансформації й формування емоційно-ціннісних ставлень. На цьому етапі учні ознайомлюються з такими поняттями, що стосуються мультимедійних технологій, як: анімація, відео, аудіо, презентація, вікторини, тестування тощо. Реалізація теоретичної стадії, ми

вважаємо, сприятиме формуванню обізнаності у поняттях сфери інфомедійного простору, особистісної комунікації.

Третім етапом за класифікацією є практичний. На основі сформованих знань на теоретичній стадії формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів початкової школи, можна розпочинати процес набуття практичних навичок, зокрема, створення мультимедійного продукту для реалізації принципу наочності й демонстрації, розв'язування завдань з використанням засобів мультимедійних технологій, умінь працювати в парах та групах, здійснювати ефективну колективну дальність, взаємодіючи з учителем. Педагог на цьому етапі здійснює контроль дій учнів, направляє їх і виступає у ролі модератора освітнього процесу.

Останній етап – творчий, передбачає навчальну діяльність здобувача початкової освіти в нестандартних умовах, ситуаціях, які потребують критичного мислення та аналізу, поставленої проблеми учителем. Для цього етапу є характерною проектна діяльність, що вимагає знань у сфері комунікації, а для демонстрації здобутків у ході дослідження з тієї чи іншої теми, застосування мультимедійних технологій, які дозволяють яскраво та швидко візуалізувати інформацію.

Таким чином, формування ІК-компетентності учнів складається з декількох етапів: мотиваційний, теоретичний, практичний, творчий. Кожен з них має зв'язок з наступним та попереднім етапом. Ця взаємодія сприяє цілісному формуванню особистісних якостей учня, що впливає на його всебічний і гармонійний розвиток. Завдяки цьому дитина має можливість сприймати свій системно і закономірно крізь призму інформаційних законів, мультимедійних технологій та власного досвіду.

Інформаційно-комунікаційна компетентність учня початкової школи дозволяє йому реалізовувати свій творчий потенціал, бути свідомим користувачем інформації та приймати рішення на основі критичного її осмислення.

Реалізація завдань та змісту роботи кожного етапу з використанням

мультимедійних технологій, повинна призвести до очікуваного результату: високого рівня сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності.

2.3. Комплекс вправ для проведення занять у процесі формування інформаційно-комунікаційної компетентності в учнів початкової школи засобами мультимедійних технологій

Цілісність та поступовість процесу формування інформаційно-комунікаційної компетентності зумовлює впровадження комплексу вправ для проведення занять з використанням засобів мультимедійних технологій. Систему завдань зручно створювати для теми окремого уроку, оскільки це сприятиме створенню в учнів уявлення про важливість та необхідність набуття ІК-компетентності.

Мультимедійні технології навчання уже традиційно є такими, що дозволяють сприймати інформацію з підключенням різних видів пам'яті: зорової, слухової, емоційної. Також, з урахуванням цього, якість засвоєння матеріалу тільки підвищується за рахунок втілення в життя принципу як основного фактору розвитку асоціативного, критичного мислення. Варто зауважити, що вчителю потрібно, під час підготовки до уроку, звернути увагу на доцільність того чи іншого засобу мультимедіа до даної теми заняття. Дані технології є універсальними, тому що їх можна використовувати на різних етапах уроку.

Для розробки комплексу вправ з формування ІК-компетентності в учнів початкової школи засобами мультимедійних технологій, ми обрали дві теми. Перша тема стосується уроку української мови у 4 класі – «Правильно пишу слова з ненаголошеними звуками [е], [и] в корені». Друга – урок літературного читання також в 4 класі з теми «Давид Гуліа. Розум, знання та сила. Хочеш бути чарівницею/чарівником книжок?».

Уроки української мови у початковій школі мають на меті формування ряду компетентностей і компетенцій, серед яких ІК-компетентність займає чільне місце. Для вивчення навчального матеріалу з теми «Правильно пишу

слова з ненаголошеними звуками [е], [и] в корені» пропонуємо наступний комплекс вправ на основі засобів мультимедіа.

Вправа «Словникові слова»

Цілі: розвивати словниковий запас, логічне мислення, актуалізувати опорні знання, формувати вміння працювати з інтерактивною дошкою.

Характеристика вправи: комунікативна, мінімальне керування вчителем процесом самостійної роботи учня, індивідуальна, із використанням мультимедійної технології (Smart Board).

Інструкція:

1. Розгадайте ребус, що зображений на інтерактивній дошці.
2. Здійсніть звуко-буквений аналіз слова.
3. Складіть та запишіть з розгаданим словом речення

Для виконання вправи учитель запрошує одного з учнів до екрану. Учень під час розгадування ребусу має пояснити свою думку і записати на інтерактивній дошці відповідь.

Ребус до вправи «Словникові слова»

Рис. 2.2

Вправа на «Тренажері з правопису української мови» [Додаток И]

Цілі: розвивати словниковий запас, формувати інформаційний та технологічний компонент ІК-компетентності, уміння працювати та взаємодіяти в колективі.

Характеристика вправи: комунікативна, тренувальна, колективна, із використанням мережі Інтернет та інших освітніх сервісів, інформаційно-пізнавальна.

Інструкція:

1. Поділіться на групи
2. Перейдіть за посиланням
3. Виконайте тестові завдання
4. Поясніть та обґрунтуйте відповідно до правил свій вибір

Комп'ютерні програми з української мови часто містять тренувальні вправи, які можна демонструвати як приклади для групової роботи, і, звичайно ж, індивідуальні завдання у формі тренувальних тестів. На сайті тренажеру учитель може обрати тему, яка йому необхідна і використати завдання, що там розміщені. Ця платформа є корисною та зручною, оскільки там розміщені і правила правопису [Додаток К], у даному випадку ненаголошених «е», «и», їх чергування, пояснення як працювати і виконувати завдання.

Або можливий й інший варіант подачі такої вправи. Педагог за допомогою комп'ютера продемонструє наповнення сайту та разом зі здобувачами буде прописувати букви в пропуски і вирішувати завдання.

Вправа «Хмаринка тегів/хмара слів»

Цілі: розвивати словниковий запас, увагу, візуальне сприйняття інформації, ознайомити з освітніми сервісами, формувати вміння працювати з інтерактивною дошкою, уміння обґрунтовувати свою думку

Характеристика вправи: комунікативна, учитель скеровує роботу учнів, із використанням мультимедійної технології.

Інструкція:

1. Подивіться на екран
2. На хмаринці слів/тегів знайдіть ті, які мають неправильне написання.
3. Випишіть ці слова у зошит
4. Поясніть свій вибір, спираючись на правила правопису ненаголошених «е» та «и»

На екрані учитель демонструє хмаринку тегів, яку попередньо він

створив через мережу Інтернет на сайті <https://wordart.com>.

Хмаринка тегів

Рис. 2.3

Цю вправу дитина може виконати самостійно, оскільки візуалізація інформації краще впливає на засвоєння інформації. Подібне завдання педагог може дати для домашньої роботи.

Вправа «Створи плакат»

Цілі: розвивати словниковий запас, формувати технічний, правовий, інформаційний компонент ІК-компетентності, ознайомити учнів з платформою Canva, розвивати критичне мислення.

Характеристика вправи: комунікативна, індивідуальна, творча, із використанням мультимедійної технології (платформа графічного дизайну Canva).

Для виконання вправи пропонується використати платформу графічного дизайну Canva. Ідеї для афіші можуть бути різними. Ми обрали тему, яка пов'язана з питаннями уроку: «Пишемо правильно!» [Додаток Д]

Інструкція:

1. Перейдіть за посиланням на платформу
2. Знайдіть потрібний шаблон у розділі «Маркетинг»
3. Оберіть дизайн шаблону
4. Відредагуйте афішу від сервісу
5. Збережіть продукт

Для уроку літературного читання ми розробили окремий комплекс

вправ, що зорієнтований на розкриття комунікаційного потенціалу учнів, їх можливостей описувати свої переживання, емоції. У даному напрямку важливим елементом завдань є їх спрямованість на словесний виклад інформації, її аналіз та доступну трансляцію іншим. Темою уроку було обрано «Давид Гуліа. Розум, знання та сила. Хочеш бути чарівницею/чарівником книжок?».

Вправа «Робота з портретом автора»

Цілі: розвивати вміння характеризувати особистість за її світлиною, формувати технологічний та ціннісний компонент ІК-компетентності, розвивати навичку візуалізації матеріалу, удосконалювати вміння пошуку інформації в мережі Інтернет, фільтрувати її.

Характеристика вправи: комунікативна, колективна, із використанням мультимедійної технології (інтерактивна дошка), Google-сервіси.

Інструкція:

1. Знайдіть в пошуковій системі портрет Давида Гуліа
2. За допомогою вчителя продемонструйте його на екрані
3. Якими рисами характеру, на вашу думку, володів автор вірша?
Чому? Що про це свідчить?

Вправа «Чарівник/чарівниця книжок»

Цілі: розвивати уяву, творче мислення, вміння аналізувати інформацію, формувати інформаційний, технологічний компонент ІК-компетентності, вміння працювати з введоматеріалом.

Характеристика вправи: комунікативна, колективна, із використанням мультимедійної технології (відеофрагмент «Чарівник книжок»).

Інструкція:

1. Подивіться відео-мультфільм Катерини Гончар
2. Чи сподобався він вам?
3. Хотіли б і ви стати чарівником/чарівницею книжок?
4. Опишіть ваші емоції після переглянутого мультфільму

Вправа на основі сторітелінгу

Цілі: розвивати уміння виражати свої думки, вміння аналізувати інформацію, формувати вміння створювати текст на основі побаченого, почутого, розкривати тему висловлення, працювати з програмою Power Point та її можливостям

Характеристика вправи: комунікативна, індивідуальна, креативна, із використанням мультимедійної технології (Power Point).

Інструкція:

1. Підготуйте розповідь про хлопчика або дівчинку, які не розуміли навщо потрібно читати книжки

2. Учитель подає ряд подій для історії

За вікном була чудова погода: світило ясно сонечко, шуміли дерева, а легенький вітерець гойдав голівки квітів... На вулиці діти грали в хованки, хтось в бадмінтон, а хтось під вишнею читав книгу. Лише Тарасика щось не було видно. Пилипенко Тарас був учнем 4 класу і майже ніколи не грався з однолітками. Мовляв, цікавіше в смартфоні. Але якось, його однокласниця Оленка завітала до нього в гості, щоб спитати чи нема раптом у нього однієї цікавої книги про казкову історію....

3. Продовжіть історію та зафіксуйте головні факти в презентації Power Point

4. Проілюструйте матеріал

5. Презентуйте роботу на уроці

Іншу частину вправ із розробленого комплексу можна розглянути у додатках Г, Е, Л, М, Н, П, Р, С.

Отже, ми розглянули комплекс вправ з використанням засобів мультимедійних технологій, а у наступному розділі проведемо експериментальну перевірку запропонованої методики з метою формування інформаційно-комунікаційної компетентності в учнів початкової школи.

Висновки до розділу 2

Використання мультимедійних технологій для формування інформаційно-комунікаційної компетентності є ефективним інструментом для підвищення рівня пізнавальної активності учня, а також важливим фактором у реалізації компетентнісного підходу навчання.

Наявність широкого спектру технологій, освітніх платформ та сервісів надає можливість, як учню, так і вчителю, рухатись у напрямку набуття різного роду компетентностей, у даному випадку, інформаційно-комунікаційної.

Застосування технологій мультимедіа має ряд переваг для освітнього процесу у початковій школі. Зокрема, учитель значну частину часу економить при підготовці навчального заняття, оскільки має можливість надавати електронні матеріали для опрацювання і стіорити нові завдання, вправи навіть за допомогою смартфона. Йому не потрібно мати з собою кодного дня великі обсяги друкованого роздаткового матеріалу, що також є фактором впливу на екологічну свідомість особистості.

Варто зауважити, що візуалізація інформації підвищує рівень навчальної мотивації молодших школярів. За допомогою мультимедійних технологій та варіантів форматів роботи з ними, учні мають змогу розкрити свій творчий потенціал та реалізувати креативні ідеї.

Слід зауважити, що для кращого результату та достатньо високого рівня сформованості ІК-компетентності учнів початкової школи засобами мультимедійних технологій, необхідне їх циклічне використання та, безумовно, дозування. Широкий спектр дидактичних можливостей мультимедіа дає змогу нам говорити про доцільність їх застосування на будь-якому етапі уроку.

РОЗДІЛ 3

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

3.1. Організація і хід експериментального дослідження

Організація експериментального дослідження була здійснена згідно до ключових положень теорії методичного експерименту, яку розробив П.Гурвич. Під час підготовки та проведення експерименту ми зважали на основні його ознаки:

- точна обмеженість в часі;
- наявність попередньо сформульованих гіпотез;
- можливість ізольованого врахування методичного впливу фактора, що досліджується;
- вимірювання вихідного й заключного стану важливих для дослідження знань, навичок та вмінь за критеріями, що відповідають цілям експерименту [9, с. 39].

Мета експерименту полягала в перевірці ефективності методики формування інформаційно-комунікаційної компетентності засобами мультимедійних технологій, дієвості розробленого комплексу вправ.

Гіпотеза експериментального дослідження – це неперевірене припущення щодо певного педагогічного явища чи процесу, яке потребує доведення. *Гіпотеза* нашого дослідження полягає в досягненні учнів початкової школи високого рівня сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності за допомогою використання технологій мультимедіа та доведення їх ефективності. Висунута гіпотеза перевірялась у ході експерименту у першій половині I семестру навчального 2021 року.

Експериментальною базою дослідження став Синявський заклад загальної середньої освіти I-III ступенів. До участі в ньому було залучено 12

учнів: 6 учнів 4-А класу і 6 учнів 4-Б класу. ЕГ стали учні 4-А класу, а КГ – учні 4-Б класу.

Задля забезпечення результатів експерименту ми визначили наступні критерії рівня сформованості ІК-компетентності засобами мультимедійних технологій:

- уміння самостійного пошуку інформації в мережі Інтернет та її обробки;
- володіння вмінням створювати мультимедійні продукти;
- уміння презентувати свою роботи, завдання перед аудиторією;
- взаємодіяти в команді;
- уміння застосовувати знання у нестандартних ситуаціях за допомогою мультимедійних технологій.

На базі анкетування [Додаток Б] учнів ми здійснили перед експериментальний зріз знань учнів у сфері комп'ютерних технологій. Питання анкети потребували розгорнутих відповідей.

У процесі опитування здобувачів початкової освіти ми зіштовхнулись із труднощами. Метод анкетування ми планували реалізувати в очному форматі, проте, через об'єктивні причини, стало необхідним це зробити в онлайн режимі за допомогою Google-сервісів. Було з'ясовано, що більша частина учнів початкової школи не вміють користуватися таким видом роботи. Через деякий час все-таки вдалося здійснити анкетування у звичному для всіх форматі. Відтак, на питання «Чи часто ви використовуєте комп'ютер у навчальних цілях?» лише 40% учнів надали позитивну відповідь. Частково цьому є пояснення.

Першопричиною неактивного користування ПК з освітньою метою є його відсутність вдома в учнів. Сільська школа оснащена комп'ютерним класом, але, на наше переконання, учні початкової школи повинні удосконалювати свої навички і поза межами навчального закладу. Частина учнів в усній формі повідомила, що, на їх думку, комп'ютер лише для розваг.

Цікаво, що 70% учнів надало відповідь «так» на питання «Чи знаєте ви,

як ПК підключати до мережі?». Тобто, учні ознайомленні з азами початку роботи з комп'ютером, розуміють як його вмикати, відкривати програми, та здійснювати вихід в мережу Інтернет.

Ми запропонували учням 4 класів поділитися на групи всередині класу. За допомогою освітньої платформи Learningapps.org виконати вправу на співставлення ілюстрації до казок Братів Грімм та їх назв. Командна робота забезпечує комунікацію між учасниками, взаємодію і взаємодопомогу.

З виконанням цієї вправи швидше впоралась група учнів 4-А класу. Вони досить швидко розібрались з візуальною частиною завдання і потім уже виконували співставлення, натомість учні 4-Б класу у першу чергу читали назви казок, а згодом тільки зосередились на зображувальному матеріалі [Додаток В]. Таким чином, ви визначили вихідний рівень сформованості ІКК в учнів 4 класу.

Для ЕГ ми розробили експериментальну методику, яка включає в себе комплекс завдань, метою яких є підвищити рівень сформованості ІКК. КГ – навчалися за традиційною методикою, тобто в освітньому процесі переважали прийоми, засоби навчання вже знайомі учням з частковим введенням завдань із застосуванням мультимедійних технологій.

Експериментальне навчання у ЕГ було проведене на основі спеціально розробленої методики для формування ІКК. Нами було введено систему інтерактивних завдань на платформі «Learningapps.org». Даний сервіс є широко популярним серед учителів початкової школи і його вважають досить зручним інструментом перевірки та контролю знань учнів.

Наприклад для формування в учнів уміння узагальнювати та систематизувати інформацію було запропонована вправа «Поєднайте пари» на уроці музичного мистецтва [Додаток Т]. Учні 4-А класу виконували завдання індивідуально. Для представників ЕГІІ ми адаптували зміст цього завдання під традиційну методику. Учні 4-Б класу на друкованих картках із зображенням тих же музичних інструментів записували їх назви. Після виконання вправи дві експериментальні групи повинні були на інтерактивній

дощі записати і поєднати схематично у пари музичні інструменти з попереднього завдання. ЕГ правильно визначила 5 з 7 груп музичних інструментів, а КГ тільки 3. Такий результат є показовим, оскільки ми знову переконалися, що чим більше людських аналізаторів працює і сприймає інформацію, тим легшим та швидшим буде процес її засвоєння.

Одним із ключових напрямків роботи під час експериментального навчання було ознайомлення з методикою роботи в програмі Power Point і безпосереднє створення презентацій. Ми переконалися, що така форма роботи була достатньо легкою, позаяк, учні уже володіли певним досвідом. Завдання вчителя тут полягало лише в корекції та доповненні багажу знань.

Як приклад, учні 4-А класу виконували завдання, суть якого полягала у створенні презентації Power Point на тему «Рослини рідного краю» і її демонстрація перед класом, що супроводжувалась словесним коментарем. Для того, щоб координувати роботу здобувачів, ми надали їм чіткі напрямки роботи, рамки презентації (кількість слайдів, час виступу, інформаційна наповненість).

ЕГ виконували роботу за допомогою шкільних ПК під керівництвом учительки. Створені продукти мультимедіа учнями 4-А класу відповідали поставленим вимогам. Діти представили свої роботи і з легкістю розповіли основні положення теми їх маленького дослідження.

Учням 4-Б класу було запропоновано вивчення тієї ж теми, але за допомогою презентації, яку розробив учитель. Здобувачі не брали участі в пошуку інформації, її опрацюванні, вони отримали вже готовий продукт. Після показу мультимедійної презентації учителя, КГ також мала розказати зміст теми, що вони запам'ятали. У даному випадку у дітей виникли з цим складнощі. Отож, можна зробити висновок, що самостійний досвід дитини у роботі з МТ під час формування ІКК значно підвищує коефіцієнт її сформованості. Усе, що дитина пропускає через себе, засвоюється якісніше.

Ми розробили вправу на формування умінь пошуку інформації в ілюстративному форматі. Учням 4-А класу запропонували здійснити підбір

зображувального матеріалу до вивчення теми з літературного читання. Цей вид діяльності передбачав наступний алгоритм роботи:

- прочитати міфи про створення світу;
- знайдіть в мережі Інтернет або створіть самі зображення, які найбільш яскраво характеризують сюжет;
- складіть самостійно розповідь на основі наочного матеріалу;
- продемонструйте ілюстративний ряд у класі;
- запропонуйте комусь з однокласників озвучити свій варіант розповіді;
- порівняйте ваше бачення твору і бачення реального автора.

Натомість група учнів 4-Б класу повинна була прочитати міфи з підручника і скласти план переказу тексту. За цим планом КГ мала розповісти основний зміст міфів і висловити своє враження від прочитаного. Діти відповідно до пунктів плану презентували переказ, проте їм виявилось не просто висловити власну думку з цього приводу.

Для деяких учнів ЕГ ця робота розкрила потенціал до написання оповідань і навіть казок. Проте, варто зазначити, що більша частина з них зрозуміла сутність зображень. Отже, демонстратор влучно підібрав матеріал, гармонійно інтегрувавши різні види та форми інформації. Демонстрація роботи відбувалася на мультимедійному екрані за допомогою комп'ютера, що у свою чергу полегшило сам процес показу, оскільки учень мав можливість швидко перейти на наступне зображення чи повернутись до попереднього.

Після експериментального навчання ми здійснили діагностичний зріз за допомогою методу бесіди та виконання наступної вправи. Для учнів двох експериментальних груп було розроблено вправу з використанням відео матеріалу. Ми показали на мультимедійному проекторі відео про українське озеро Синевир. Перед початком демонстрації ми поставили до здобувачів початкової освіти питання, на яке вони мали б відповісти по завершенню перегляду: «Що найбільше Вам сподобалось під час перегляду? Яку

інформацію Ви б додали до змісту відео?».

ЕГ запропонували знайти фотоматеріали озера і створити плакат для приваблювання туристів на платформі Canva. Також учні 4-А класу висловили власну позицію щодо продемонстрованого наочного матеріалу, аргументуючи свою думку. КГ вдалося подати ідею, що в це відео вони б ще додали фото, які зробили самі туристи аби довести цікавість та незвичайність цього місця. Проте, яким чином вони б це зробили, їм складно було надати нам відповідь.

Таким чином, у ході проведеного експериментального дослідження, нам вдалося досягти поставленої мети, а саме перевірити ефективність застосування мультимедійних технологій у процесі формування ІК-компетентності. Також ми підтвердили гіпотезу щодо можливості підвищення рівня сформованості ІКК засобами технологій мультимедіа. Такі висновки слід зробити з того, що після реалізованого експерименту, рівень сформованості ІКК учнів ЕГ відповідав раніше зазначеним критеріям.

Однак, рівень сформованості ІКК учнів 4-Б класу був значно нижчим після експериментального дослідження за традиційною методикою навчання, оскільки він не відповідав таким критеріям: уміння створювати мультимедійні продукти, уміння застосовувати знання у нестандартних ситуаціях за допомогою мультимедійних технологій.

Наш експеримент довів ефективність використання мультимедійних технологій у процесі формування інформаційно-комунікаційної компетентності в учнів початкової школи. Розроблені вправи вплинули на підвищення рівня сформованості ІКК, мотивації до навчання та реалізацію творчого потенціалу молодших школярів.

3.2. Результати експериментального дослідження

Після проведення експериментальної роботи у 4-А та 4-Б класі з формування ІК-компетентності засобами мультимедійних технологій, ми здійснили узагальнення результатів дослідження. Нам вдалося виявити, що

відбулися значні зміни у рівнях сформованості ІК-компетентності в обох класах (4-А і 4-Б).

Учням було запропоновано пройти діагностики, аналогічну до тих, що було використано на початку експерименту. Однак, для чистоти дослідження ми змінили зміст завдань і вправ. За В.Безпальком, достатнім рівнем сформованості навичок, ми вважаємо, показник коефіцієнта навченості, що є більшим або рівним 0,7.

Після проведення після експериментального зрізу в експериментальному 4-А класі ми отримали такі результати:

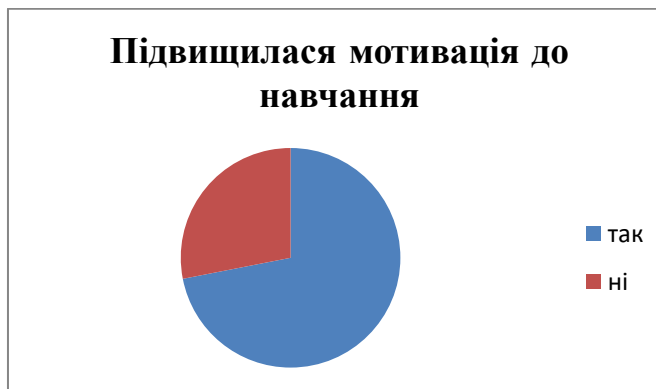
- ✓ збільшилась кількість учнів з високим рівнем сформованості компетентності, коефіцієнт навченості яких становив 0,81 (до експерименту – 0,65). Так, з високим рівнем було 4 учнів, а стало 5;
- ✓ з низьким рівнем сформованості компетентності стало менше учнів, коефіцієнт навченості склав після експерименту 0,7). З низьким рівнем було 1 учні, стало 0;

Проте, слід зауважити, що у 4-Б класі, де заняття проводилися із залученням мультимедійних технологій у процесі формування ІК-компетентності лише частково, а переважали традиційні методи навчання, рівень сформованості майже не зазнав змін. Після зрізу знань у 4-Б класі, ми отримали наступні результати:

- ✓ перед експериментом було 3 учні з високим рівнем сформованості ІКК (коефіцієнт навченості 0,61), після проведення – 4 учні з коефіцієнтом 0,8);
- ✓ не змінилась ситуація з учнями, що мали низький рівень сформованості ІК-компетентності. Їх кількість залишилась незмінною – 2 учні.

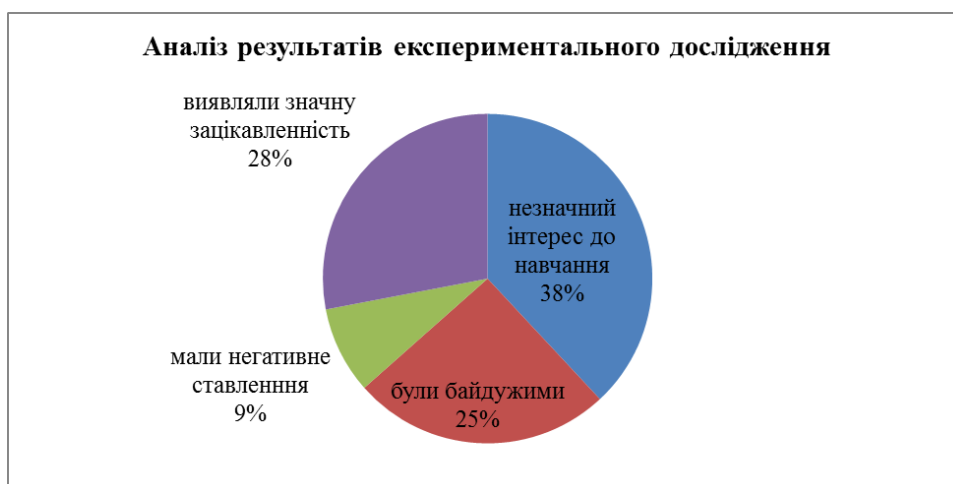
Класний керівник 4-А класу зазначила, що учні з високим рівнем сформованості ІК-компетентності почали частіше звертатись до неї з проханням проведення уроків із застосуванням мультимедійних технологій.

Це свідчить лише про те, що серед здобувачів початкової освіти зростає рівень мотивації до засвоєння нових знань, реалізації їх на практиці в поєднанні з новими, інформаційними та мультимедійними технологіями (див. рис.3.1).

Рис. 3.1 Діаграма підвищення мотивації до навчальної діяльності після експериментального дослідження

Аналіз результатів експериментального дослідження продемонстрував, що на початку експериментального навчання 35,2% школярі двох груп виявляли невеликий інтерес до навчання, 23,5% – були байдужими, 7,9% – мали негативне ставлення, 25,9% – показали, що навчання викликає значний інтерес. Після експериментального навчання динаміка розвитку інтересу учнів різко змінилася (див рис. 3.2).

Рис. 3.2 Діаграма визначення рівня інтересу до навчання в учнів після проведення експерименту

Слід зауважити, що одним із ключових результатів дослідження стала

неабияка вмотивованість учителя, не тільки учнів.

На початковому етапі проведення діагностичної роботи вчителі СЗЗСО

I-III ступенів стверджували, що у них виникають труднощі при підборі вправ, завдань для уроків, метою яких є формування ІКК. Часто вони не могли доцільно обрати технології навчання, які б були ефективними та підвищували якість реалізації компетентнісного підходу (див. рис. 3.3).

Рис. 3.3 Діаграма результатів бесіди з учителями початкової школи

Уроки стали більш емоційними, заклали основу дружніх стосунків у дитячому колективі. З цієї причини у дітей розвивалися тісні міжособистісні стосунки, що в цілому впливало на розвиток у учнів почуття відповідальності за результати власної діяльності. Учні надавали підтримку, та допомогу один одному.

Завдяки використанню мультимедійних технологій учні мали можливість постійно задовольняти свої навчальні потреби. Відтак, мультимедійні технології можна використовувати на різних етапах уроку.

У початкових класах із метою формування ІК-компетентності учнів під час навчання почали використовуватися:

- інтелектуальні ігри, вікторини;
- таблиці, графіки, діаграми, схеми;
- інтерактивні кросворди;

- віртуальні екскурсії, подорожі;
- навчальні відео і художні фільми.

Висновки до розділу 3

У ході експериментальної роботи ми з'ясували, що мультимедійні технології є ефективним інструментом для формування ІК-компетентності, оскільки вони залучають переважну кількість органів чуттів дитини, за допомогою яких вона сприймає, засвоює інформацію. Вони виступають як дієвий мотив навчання у початковій школі, а також є сильним емоційним подразником, який знімає психологічні бар'єр, підвищує ініціативність й активність учнів, стимулює позитивні емоції, сприятливо розвиває зацікавленість.

Експериментальне дослідження сприяло підвищенню пізнавальної активності учнів вже на підготовчому етапі навчальної діяльності. Активність школярів простежувалась у бажанні виконувати завдання, що вимагали додаткових затрат розумових і вольових зусиль та часу, досягти максимально можливого для себе успіху, якомога частіше брати участь у навчальній діяльності. Доцільно відзначити, що при цьому значно зросла ініціативність дітей.

Порівняння наслідків проведеного контролю свідчить про те, що в експериментальному класі зацікавленість і правильність відповідей учнів на уроках зросла. Ми пояснюємо це цілеспрямованою роботою вчителя по використанню мультимедійних технологій на уроках після проведенні нашої експериментальної роботи. Педагоги зрозуміли, що діджиталізація освітнього процесу прямим чином впливає на підбір форм, прийомів та методів навчання, які мають відповідати потребам та інтересам дитини.

ВИСНОВКИ

Пріоритетним напрямком розвитку освітньої парадигми в Україні є реалізація компетентнісного підходу у навчанні. Модернізаційні процеси, які відбуваються в шкільному середовищі, спрямовані на підготовку компетентної особистості, яка володіє високим рівнем сформованості ключових навичок та умінь XXI століття. Нині ми все частіше говоримо про готовність особистості до самостійної інформаційної діяльності: пошуку, обробки, засвоєння, трансформації, передання. Тому слід зазначити, що актуальною компетентністю для учня початкової школи, безперечно, є інформаційно-комунікаційна.

Рівень розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності прямим чином впливає на успішність життєдіяльності особистості і є своєрідним індикатором для адаптації в світі, умови життя якого постійно змінюються. Уміння знаходити, використовувати інформацію і якісно транслювати іншим є важливим фактором соціокультурного, творчого розвитку учня.

Результатом проведеної роботи стала реалізація поставленої мети: здійснено аналіз процесу формування інформаційно-комунікаційної компетентності в учнів початкової школи засобами мультимедійних технологій та доведено ефективність і дієвість даних засобів шляхом проведення експериментального дослідження.

Ми визначили, що інформаційно-комунікаційна компетентність учня початкової школи є важливим чинником формування та розвитку його як цілісної і всебічно розвинутої особистості. Її структурні компоненти наголосили на багатоаспектності даної компетентності, універсальності та комплексності у процесі становлення особистості дитини. Нова українська школа потребує учня, який буде здатний реалізувати свій потенціал комунікатора, дослідника в практичному житті.

Застосування мультимедійних технологій під час навчальних занять у початковій школі має безперечні переваги перед традиційними, оскільки

вони головним чином зорієнтовані на передачі інформації у різних формах і за допомогою багато чисельних засобів мультимедіа. Однак, недоліки застосування мультимедіа також мають місце, у першу чергу це стосується їх впливу на психологічне здоров'я молодшого школяра, фізичну активність. Тому під час використання вищевказаних технологій необхідно керуватись принципом дозованості.

Ми з'ясували головні етапи формування ІК-компетентності засобами мультимедійних технологій, які є взаємопов'язаними і взаємозалежними. Ця ознака підтверджує необхідність дотримання принципу наступності та поступовості під час формування ІК-компетентності. Перехід через один етап на інший без проведення роботи на попередньому може порушити цілісність структурних компонентів компетентності, що матиме негативні наслідки рівня її сформованості.

У ході дослідження нам вдалося розробити комплекс вправ, виконання яких потребує залучення мультимедійних технологій. Метою створення системи завдань є формування інформаційно-комунікаційної компетентності.

Головним досягненням роботи стало проведення експериментального дослідження формування ІК-компетентності в учнів початкової школи засобами мультимедійних технологій на базі Синявського ЗЗСО І-ІІІ ступенів. У ході дослідження ми підтвердили гіпотезу щодо підвищення рівня сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності засобами мультимедійних технологій.

Результат експериментальної роботи в черговий раз підтвердив дієвість та доцільність застосування засобів мультимедійних технологій під час формування інформаційно-комунікаційної компетентності в учнів початкової школи.

Можливості мультимедійних технологій наразі є універсальним функціоналом та інструментарієм для реалізації компетентісного підходу в шкільній освіті і підготовці до життя особистості, яка володіє необхідними навичками та уміннями для досягнення успішності в практичній діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Барановська О.С. Інформаційні компетентності учнів як дидактична категорія *Біологія і хімія в школі*. 2004. №6. С. 32-34.
2. Берестова В. И., Ларина Э. В. Какими бывают мультимедиа-приложения и средства их разработки *«Делопроизводство»*. Одесса, 2008. №1. С. 15-29
3. Використання мультимедійних засобів навчання на уроках в початкових класах URL: <https://psychology.org/work/7610886/vikoristanna-mul-timedijnih-zasobiv-navcanna>
4. Бунеев Т.В. Досвід підготовки та використання мультимедійних презентацій під час занять. *Педагогічні науки*. 2015. №2. С. 32-39
5. Вітюк В.В. Використання мультимедійних презентацій на уроках літературного читання *Світові науки*. 2016. №1. С. 13-16
6. Власенко К.В. Мультимедійні технології у навчанні математики учнів 1-4 класів *Innovative solutions in modern science*. 2019. №1. 15 с.
7. Гриценко А.М. Теоретичні основи використання мультимедіа технологій у процесі викладання історії *Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського*. 2019. №2. С. 70-73
8. Грудинін Б.О. Компетентісний підхід: сутність висхідних понять та положень *Наукові записки*. 2018. Випуск 7. С. 140-146
9. Гурвич П.Б. Теория и практика эксперимента в методике преподавания иностранных языков. Владимир: Типография им. 50-летия Октября, 1980. 103 с
10. Державний стандарт початкової загальної освіти URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/462-2011-п#Text>
11. Державний стандарт щодо санітарних норми та правил роботи з ПК URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0009588-98#Text>
12. Енциклопедія освіти / академія педагогічних наук України, ред. В. Г. Кремень К: Юрінком Інтер, 2008. С. 45

13. Жалдак М.І., Шут М.І., Жук Ю.О. Мультимедійні системи як засоби інтерактивного навчання: навч. посіб. К: Педагогічна думка, 2012. С. 78-110
14. Закон України Про освіту URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
15. Зязюн І. А. Філософія педагогічної якості в системі неперервної освіти *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2005. № 25. С. 13-18.
16. Імбер В. І. Педагогічні умови застосування мультимедійних засобів навчання у підготовці майбутнього вчителя початкових класів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спеціальність 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / В.І. Імбер. Вінниця, 2008. 20 с.
17. Каплун-Лутицька В.С. Формування інформаційної компетентності учнів в умовах творчого використання інформаційно-технологічних методів URL: <https://naurok.com.ua/formuvannya-informaciyno-kompetentnosti-uchniv-v-umovah-tvorchogo-vikoristannya-informaciyno-tehnologichnih-metodiv-navchannya-129005.html>
18. Карпова О. О. Навчання іноземної мови майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій: монографія / О. О. Карпова. К: Інститут обдарованої дитини, 2016. С. 45-89.
19. Класифікація мультимедійних ресурсів URL: sandbox_363/node/420
20. Козуб В.М. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності молодшого школяра URL: <https://conference.pu.if.ua/forum/files/11-13052016/5/Kozyb.pdf>
21. Корчевський Б. Б., Дякова В. В. Мультимедійні технології в навчанні. Створення навчальних відеофільмів *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2010. № 3. С. 118-123.
22. Кравченко В.М. Мультимедійні технології в контексті модернізації професійної підготовки викладачів вищої школи *Молодий вчений*. 2016.

- №11. С. 446-449
23. Крапивенко А. В. Технологии мультимедиа и восприятие ощущений: учеб. пособие. М: БИНОМ. Лаборатория знаний, 2009. 271 с.
24. Климова К.Ю., Чуприна О.О. Проблемы та шляхи використання мультимедійних технологій у сучасній початковій школі URL: <http://eprints.zu.edu.ua/25860/1/УДК%20373.pdf>
25. Крузе Б.А. Мультимедийная компетентность учителя. *Педагогическое образование и наука*. 2009. №6. С. 82-85
26. Леотян М.А. Поняття «компетенція» і «компетентність» у теорії освіти *Наукові праці. Педагогіка*. 2012. Випуск 176. С. 73-75
27. Литвинова С.Г. Інформаційно-комунікаційні компетентності вчителів загальноосвітніх закладів. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2011. №5. С.7-10
28. Максак І.В. Використання інтерактивної дошки ц процесі формування англomовної соціокультурної компетенції у початковій школі URL: <http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/916/1/Використання%20інтерактивної%20дошки%20у%20процесі%20формування%20англomовної%20соціокультурної%20компетенції%20у%20початковій%20школі.pdf>
29. Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін. посіб. для вчителя. К: Академія вільної преси. Центр вільної преси. 2016. 5-37
30. Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід: навч.-метод. посіб. / За ред. Л.А. Найдъонової, О.Т. Барішпольця. К: Міленіум, 2010. 215-262
31. Медіакомпетентність учителя як предмет наукового дослідження URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/15/part_2/17.pdf
32. Медіаосвіта та медіаграмотність: короткий огляд / Іванов В., Волошенюк О., Кульчинська Л. К: АУП, ЦВП. 2011. 58 с
33. Методика использования мультимедиа технологий на уроке URL: uchinfo.com.ua/inform/metodika/mt5.htm.

- 34.Мирошниченко В.О. Сутність та структура мультимедійної компетентності педагога URL: https://opu-konf.at.ua/2014/miroshnichenko_v-o-sutnist_ta_struktura_multimedij.pdf
- 35.Мокрогуз О. П. Методика застосування мультимедійних презентацій у навчанні історії старшокласників URL: http://oipopp.edsp.net/component/option,com_method/metodTask,metodDetails/catid,1053/metodId,1164/Itemid,51/
- 36.Нікітіна О.К. Сучасні підходи формування повноцінної навчальної діяльності в умовах компетенізації початкової освіти *Наукові записки*. 2015. Випуск 103. С. 223-230
- 37.Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи RL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
- 38.Нова українська школа: poradnik dla vchitelja / Під заг. ред. Бібік Н. М. К: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. С. 7-20
- 39.Носенко Т.І. Інформаційні технології навчання: навч. посіб. К: у-нт ім. Бориса Грінченка, 2011. С. 44-71
- 40.Пахомова С. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів початкових класів URL: <http://sichneva2016.jimdo.com/главная/2-початкові-класи/2-27-стаття-пахомова-груден-2015-2/>
- 41.Пінчук О. П. Проблема визначення мультимедіа в освіті: технологічний аспект. *Нові технології навчання*. 2007. Випуск 46. С. 55-58.
- 42.Пуглій В.В. Застосування мультимедійних технологій у процесі професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи *Science and Education a New Dimension*. 2013. №1. С.178-183
- 43.Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация. М: Когито-Центр, 2002. С. 135-167
- 44.Раков С.А. Сучасний учитель інформатики: кваліфікація і вимоги. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2005. №3. С. 35-38.

45. Рудніцька К.В. Сутність понять «компетентісний підхід», «компетентність», «компетенція», «професійна компетентність» у світлі сучасної освітньої парадигми *Науковий вісник Удгородського національного університету*. 2016. Випуск 1. С.241-244
46. Ситенко Н.Ю. Формування комунікативної компетентності учнів початкових класів в умовах двомовного середовища URL: <http://gradum103.zp.ua/index.php/pedagogicheskaya-vystavka/31-nachalnaya-shkola/426-sitenko-n-yu-formuvannya-komunikativnoji-kompetentnosti-uchniv-pochatkovikh-klasiv-v-umovakh-dvomovnogo-seredovishcha>
47. Сіненко К.О. До проблеми формування інформаційної компетентності особистості URL: <http://dspace.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6074/1/14%29.pdf>
48. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Зб. наук. праць Випуск 41. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2015. С. 235-266.
49. Сучасний урок: типи і структура URL: https://mmk.edu.vn.ua/uploads/images/articles/philolog/bul_18.pdf
50. Сучасний урок як виклик часу URL: <https://nuschool.com.ua/lessons/world/1-2klas/13.html>
51. Спірін О.М. Система інформаційно-технологічних компетентностей учителя інформатики. Інформаційно-комунікаційні технології навчання: матеріали міжнар. наук. практ. конференції. Умань: ПП Жовтий, 2008. С. 160–162.
52. Тимченко О.В. Формування інформаційно-цифрової компетентності майбутніх фахівців освіти URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5548
53. Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно ориентированной парадигмы образования *Народное образование*. 2003.

- №2. С. 58-6
- 54.Хуторской А.В. Современная дидактика. Учебное пособие. М: Высшая школа, 2007. С. 315-365
- 55.Чернякова О.І. Використання мультимедійних засобів навчання на уроках у початковій школі *Молодий вчений*. 2016. №5 С.393-397
- 56.Шалімова О.В. Методичний діалог «Працюємо над проблемою» *Завучу. Усе для роботи*. 2013. № 7-8. С. 42-44.
- 57.Шарко В.Д. Медіакомпетентність як складова методичної підготовки вчителя та її діагностування URL: http://ite.kspu.edu/webfm_send/349
- 58.Шевченко І.А. Використання мультимедійних презентацій як сучасного засобу навчання в системі післядипломної освіти. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2012. №1. С. 23-26
- 59.Шлыкова О. В. Культурный феномен мультимедиа и его возможности для ученого курса в гуманитарном ВУЗе *Ученые записки МГПИ*. 2003. С. 144-152
- 60.Федоров А.В. Медиаобразование в зарубежных странах Таганрог: Кучма, 2003.С. 95-101
- 61.Янкович О.І. Медіаосвіта в загальноосвітній школі : навч-метод. посіб. / О. Янкович. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2016. 160 с.
- 62.Feilitzen C. von. Media Education, Children's Participation and Democracy *Children and Media: Image, Education, Participation*. 1999. С. 24-26
- 63.Soft skills: чому ці навички так важливі сьогодні? URL: <https://jobs.innovecs.com/uk/blog/soft-skills-vazhlyvi-syogodni>

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета для учителів з щодо використання мультимедійних технологій у процесі формування інформаційно-комунікаційної компетентності

1. Яким методам та засобам навчання Ви надаєте перевагу?
_____
_____
2. Чи вважаєте Ви ефективними мультимедійні технології в освітньому процесі?
_____
_____
3. Назвіть програмні засоби, посібники, якими найбільше користуєтесь при підготовці до занять з використанням мультимедіа.
_____
_____
4. За допомогою яких засобів Ви реалізуєте компетентісний підхід у навчанні?
_____
_____
5. Що, на Вашу думку, є найважливішим під часу процесу формування ІК-компетентності в учнів початкової школи?
_____
_____
6. ІК-компетентність необхідно формувати в учнів початкових класів лише із застосуванням технологій мультимедіа?
_____
_____
7. Чи відчуваєте Ви складності при організації освітнього процесу з метою формуванні ІКК за допомогою мультимедійних технологій? Якщо так, то які?
_____
_____
8. На Ваш, погляд, відбуваються зміни в рівні сформованості ІК-компетентності в учнів початкової школи із залученням мультимедіа?

Додаток Б

Анкета для учнів початкової школи для визначення рівня сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності

1. Чи знаєте Ви як підключати ПК до мережі?

---

2. Чи часто Ви використовуєте комп'ютер у навчальних цілях?

---

3. Які труднощі у Вас виникають при роботі з ПК?

---

4. Чи знаєте Ви, що таке мультимедійні технології чи мультимедійні засоби навчання?

---

5. Чи простіше Вам засвоювати інформацію на уроках з їх використанням?

---

6. Що найбільше Вас приваблює в мультимедійних технологіях?

Скріншот завдання з сервісу Learningapps.org

Завдання:

Уважно розглянь малюнки.
 Пригадай, до якої казки братів Грімм підходить кожен малюнок.
 За допомогою комп'ютерної миші з'єднай малюнок з назвою казки, утворивши "пару".
 Для зручності використовуй повноекранний режим.
 Успіхів!

OK

Король Дроздобород

Гензель і Греть

Пані Метел

Могутній Ганс

Золотий птах

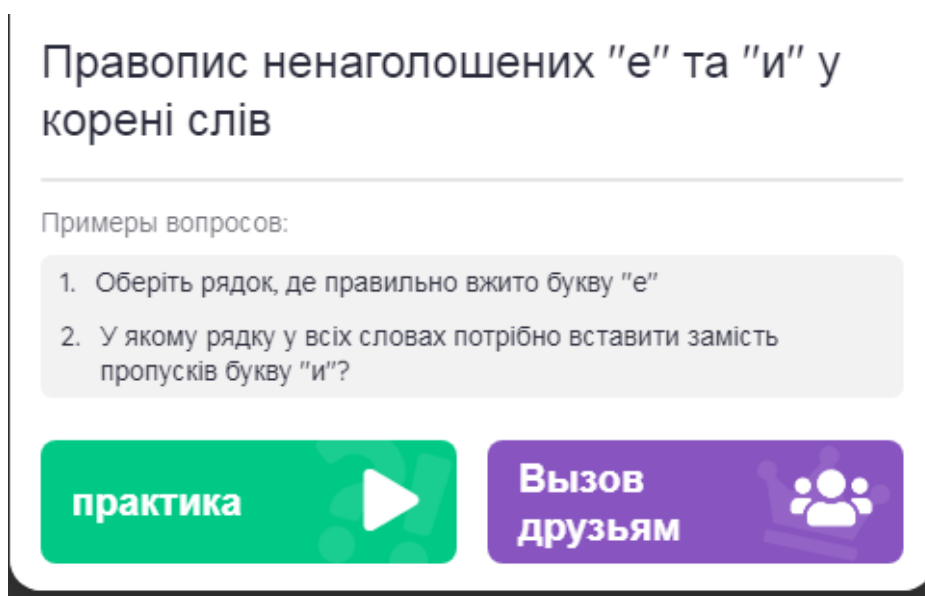
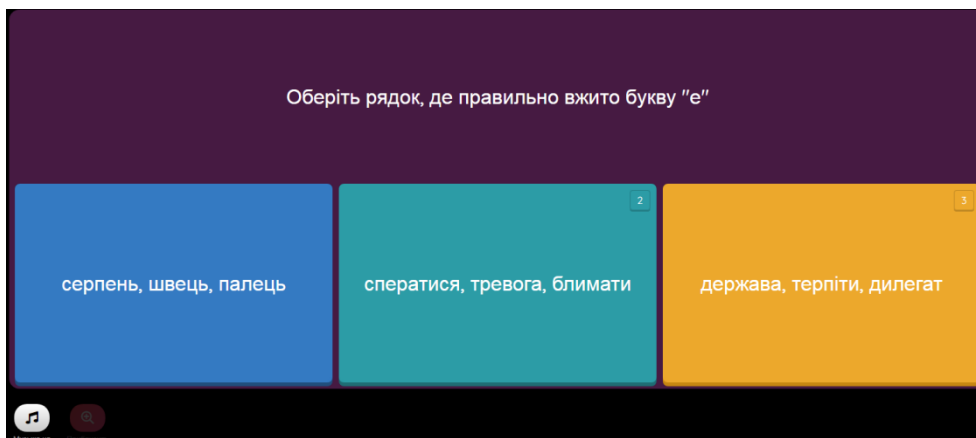
Хоробрий кичик

Бременські музиканти

Брат-Веселун

Рапунц

Скріншот питання вікторини Quizizz

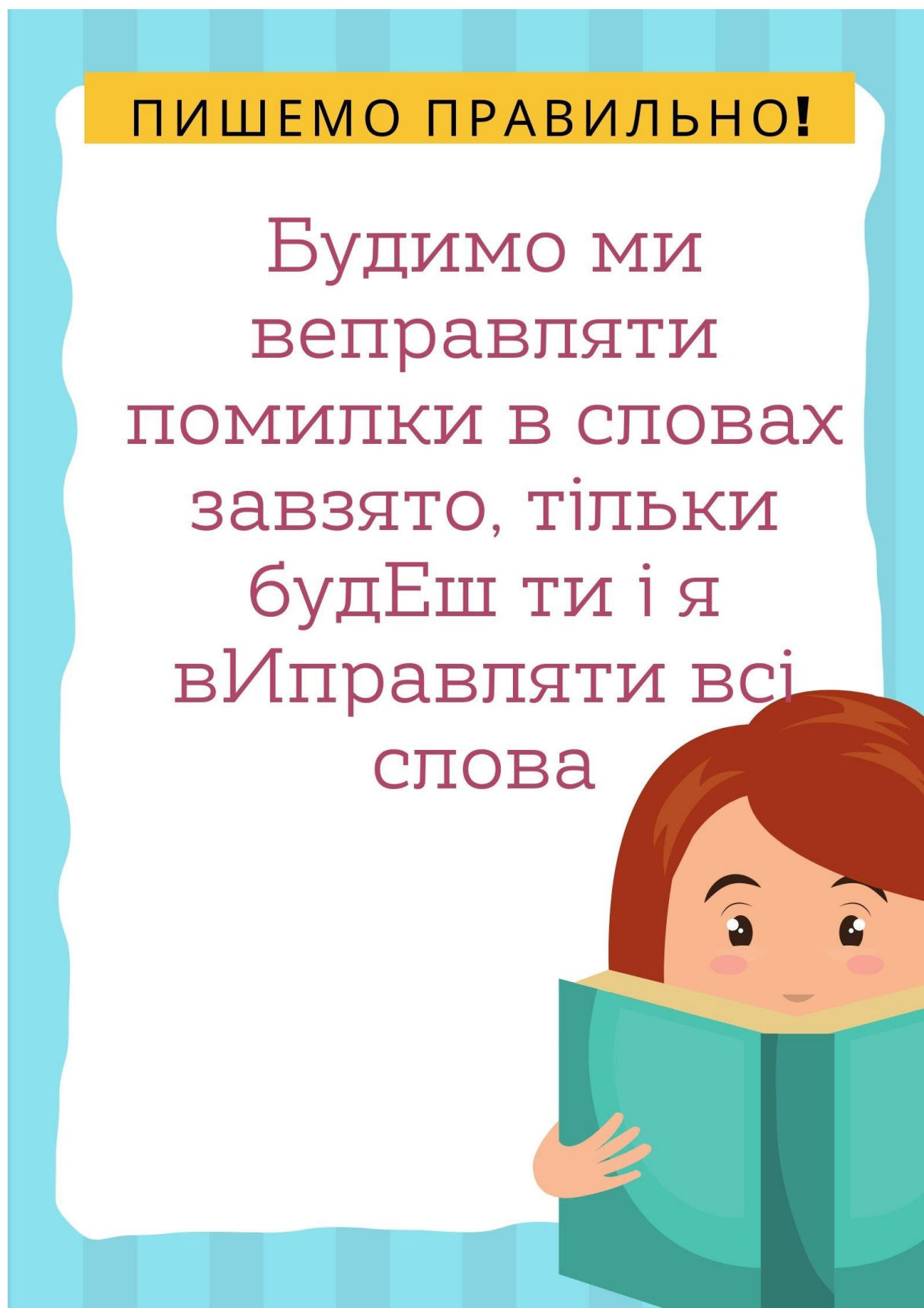
Цілі: розвивати словниковий запас, формувати технічний, інформаційний, технологічний компонент ІК-компетентності, ознайомити учнів з сервісом створення вікторин Quizizz, навчити правилам тайм-менеджменту

Характеристика вправи: комунікативна, індивідуальна, із використанням мультимедійної технології (сервіс створення вікторин Quizizz).

Інструкція:

1. Перейдіть за посиланням вікторини
2. Розпочніть гру
3. Слідкуйте за часом під час виконання завдань
4. Завершіть роботу

Приклад власноруч розробленого плакату до вправи «Створи плакат»

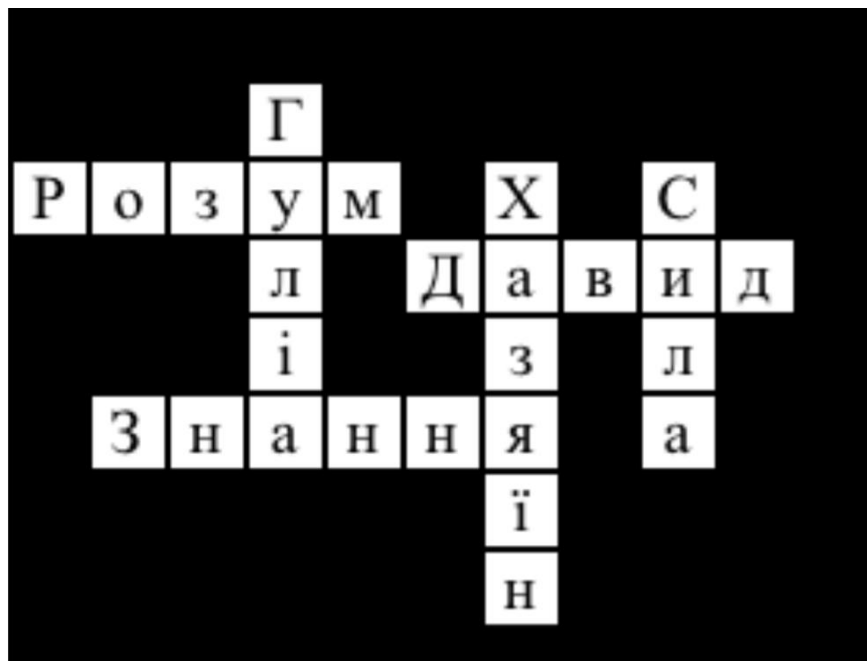
Скріншот згенерованого кросворду до вправи «Генератор кросвордів»

За горизонталлю:

2. Про що говорить українське прислів'я: «Вік живи-вік учись»
5. Ім'я автора вірша
6. Що отримують діти в школі?

За вертикаллю:

1. Прізвище автора
3. Ким виступає Розум у поезії?
4. Хто без Розуму недужа?

Скріншот вправи з сервісу Learningapps.org

Перепишіть, вставляючи замість крапок пропущені букви е чи и.
(Як виконувати завдання)

прост...рається

ПЕРЕВІРИТИ

сп...рається

ПЕРЕВІРИТИ

ос...лится

ПЕРЕВІРИТИ

зв...чайний

ПЕРЕВІРИТИ

зш...вати

ПЕРЕВІРИТИ

зн...сти

ПЕРЕВІРИТИ

ст...лити

ПЕРЕВІРИТИ

відд...рати

ПЕРЕВІРИТИ

справ...дливий

ПЕРЕВІРИТИ

дал...ч...на

ПЕРЕВІРИТИ

поч...наю

ПЕРЕВІРИТИ

вм...кає

ПЕРЕВІРИТИ

Скріншот правил правопису, розміщених на платформі Learningapps.org

Чергування е з и		
1	<p>У небагатьох дієслівних коренях [е], якщо далі з'являється суфікс -а-, чергується з [и], тобто -ер- переходить в -ира-: а саме: <i>простерти</i> — <i>простирати</i>, <i>сперти</i> — <i>спирати</i>, <i>стерти</i> — <i>стирати</i>, <i>жертти</i> — <i>пожирати</i>, <i>беру</i> — <i>збирати</i>, <i>завмерти</i> — <i>завмирати</i>, <i>дерти</i> — <i>здирати</i>, <i>перу</i> — <i>обпирати</i>.</p> <p>Подібне чергування [е] з [и] відбувається також у словах <i>стелити</i> — <i>застилати</i>, <i>клену</i> (<i>кляну</i>) — <i>проклинати</i>.</p>	У решті випадків сплутування [е] та [и] буває лише у вимові. На письмі така взаємозаміна їх не допускається.
Правопис ненаголошених е та и (загальні правила)		
2	<p>Написання ненаголошених [е] та [и] перевіряємо <u>наголосом</u>: <i>весна</i>, бо <i>вєсни</i>; <i>далеч</i>, бо <i>далєкий</i>; <i>велич</i>, бо <i>велікий</i>; <i>непримиренний</i>, бо <i>мир</i>; <i>шести</i>, бо <i>шєстеро</i>.</p> <p>Але це правило незастосовне до слів, у коренях яких відбувається чергування [е] з [и] (див. правило 1).</p>	
3	<p>Пишемо е:</p> <p>а) якщо при змінюванні неясний звук <u>випадає</u>: <i>серпень</i>, бо <i>серпня</i>; <i>палець</i>, бо <i>пальця</i>; <i>шеця</i>, бо <i>шець</i>; <i>справедливий</i>, бо <i>правда</i>.</p> <p>б) якщо при змінюванні неясний звук чергується з [і]: <i>осені</i>, бо <i>осінь</i>; <i>каменя</i>, бо <i>камінь</i>; <i>летіти</i>, бо <i>літати</i>; <i>гребенястий</i>, бо <i>гребінь</i>; <i>скатєрть</i>, бо <i>скатірка</i>. Але це правило незастосовне до слів <i>дитина</i> — <i>діти</i>, <i>сидіти</i> — <i>сідати</i>, <i>звисати</i> — <i>звіситися</i> і <i>зліпатися</i> — <i>зліпитися</i>, у яких [і] чергується з [и].</p>	Виняток: в кількох дієслівних коренях випадає ненаголошений [и], а саме: <i>згинати</i> — <i>зігну</i> , <i>відтинати</i> — <i>відігну</i> , <i>напінати</i> — <i>напну</i> , <i>починати</i> — <i>почну</i> , <i>розминати</i> — <i>розімну</i> , <i>засинати</i> — <i>засну</i> , <i>вмикати</i> — <i>увімкну</i> , <i>проривати</i> — <i>прореву</i> .
4	Пишемо е в сполученнях -ере- , -еле- : <i>перейти</i> , <i>передгір'я</i> , <i>береза</i> , <i>пелехатий</i> , <i>пелена</i> .	Але <u>на межі кореня й суфікса</u> може бути також сполучення -ери- , -ели- : <i>перина</i> (<i>пер+ина</i>), <i>меливо</i> , (<i>мел+иво</i>). <i>великий</i> (<i>вел+икий</i>).
5	Пишемо и у <u>відкритих складах</u> -ри- , -ли- у словах <i>бриніти</i> , <i>бринчати</i> (хоч <i>бренькати</i>), <i>гриміти</i> , <i>дрижати</i> , <i>кривавий</i> , <i>криниця</i> , <i>кришити</i> , <i>стріміти</i> , <i>тривати</i> , <i>тривога</i> , <i>триножити</i> , <i>глитати</i> .	

Вправа «Впиши пропущені букви»

Цілі: розвивати словниковий запас, вміння аргументувати власну позицію, формувати вміння працювати з інтерактивною дошкою та її додатковим інструментарієм.

Характеристика вправи: комунікативна, індивідуальна, із використанням мультимедійної технології (Smart Board).

Інструкція:

1. Назвіть головні правила вживання букв «е» та «и» у словах.
2. На місці пропусків запишіть пропущену букву
3. Обґрунтуйте свою думку

Вправа «Перевір і запиши»

Цілі: розвивати словниковий запас, уміння шукати та перевіряти інформацію, формувати вміння працювати з інтерактивною дошкою.

Характеристика вправи: комунікативна, мінімальне керування вчителем процесом самостійної роботи учня, групова, із використанням мультимедійної технології (Smart Board).

Інструкція:

1. Поділіться на групи
2. Уставте пропущені букви в словах
3. І група – перевіряє правопис слова за словником, II – за наголосом
4. Один представник групи на інтерактивній дошці записує слова до своєї колонки

Також є інший шлях виконання даної вправи. За допомогою ПК учні початкової школи у текстовому редакторі Word виконують вправу, після її завершення зберігають таблицю.

Вправа «Склади пазл»

Цілі: розвивати словниковий запас, формувати технічний компонент ІК-компетентності, ознайомити учнів з освітнім сервісом LearningApps.org.

Характеристика вправи: комунікативна, індивідуальна, мінімальне керування вчителем процесом самостійної роботи учня, використання мультимедійної технології (освітній сервіс LearningApps.org).

Інструкція:

1. Перейдіть за посиланням на вправу
2. Розподіліть слова на дві групи: І – з пропущеною буквою «е», ІІ – «и».
3. Перевірте правильність виконаної вправи за допомогою правил

Мультимедійна гра на сервісі LearningApps.

Цілі: розвивати словниковий запас, формувати технічний, технологічний та інформаційний компонент ІК-компетентності, ознайомити учнів з освітнім сервісом LearningApps.org., розвивати вміння працювати в команді.

Характеристика вправи: комунікативна, колективна, учитель спрямовує навчальну діяльність учнів, із використанням мультимедійної технології (освітній сервіс LearningApps.org).

Інструкція:

1. Перейдіть за посиланням на вправу
2. Розподіліть між собою ролі під час виконання завдання
3. Розподіліть у дві колонки слова, залежно від вставленої букви (відповідно, «е» чи «и»).
4. Обґрунтуйте свій вибір

Учні 4 класу можуть виконувати такого типу вправу як на шкільному ПК, інтерактивній дошці, смартфоні.

Вправа «Текстова робота»

Цілі: розвивати словниковий запас, вміння аналізувати інформацію, формувати інформаційний, технологічний та ціннісний компонент ІК-компетентності, розвивати навичку візуалізації матеріалу.

Характеристика вправи: комунікативна, індивідуальна, із використанням мультимедійної технології.

Інструкція:

1. Спишіть текст
2. Уставте пропущені букви
3. Число запишіть словом
4. На інтерактивній дошці підкресліть прямою лінією слова, де потрібно було вставити букву «е», і хвилястою, де букву «и».

Вправа «Декламування»

Цілі: розвивати вміння виражати свої думки, правильно та грамотно говорити, передавати свої почуття та емоції за допомогою мовлення, формувати вміння працювати з аудіозаписами.

Характеристика вправи: комунікативна, індивідуальна, творча, із використанням мультимедійної технології (аудіозапис).

Інструкція:

1. Вивчіть вірш Давида Гуліа
2. Виразно та з інтонацією продекламуйте його
3. Зробіть аудіозапис декламування
4. Прослухайте та проаналізуйте його
5. Здійсніть контроль помилок
6. Продемонструйте запис на уроці

Додаток П**Вправа «Генератор кросвордів»**

Цілі: розвивати уміння працювати з мережею Інтернет, ПК, логічне мислення, формувати інформаційний, технічний та технологічний компонент ІК-компетентності, розвивати вміння комунікації з іншими і працювати з інтерактивною дошкою.

Характеристика вправи: комунікативна, групова, творча, контроль вчителем роботи учнів, із використанням мультимедійної технології (мережа Інтернет, генератор кросвордів).

Інструкція:

1. Поділіться на групи
2. Перейдіть за вказаним посиланням
3. Визначте головні слова кросворду
4. Сформулюйте питання до ключових слів кросворду
5. Згенеруйте кросворд та збережіть його
6. Продемонструйте вашу роботу своїм однокласникам
7. Вгадані слова запишіть у клітинки кросворду на інтерактивній дошці

Вправа «Хмарка тегів»

Цілі: розвивати візуальне сприйняття інформації, аналізувати її, ознайомити з освітніми сервісами, формувати вміння працювати з інтерактивною дошкою, уміння обґрунтовувати свою думку

Характеристика вправи: комунікативна, колективна, учитель скеровує роботу учнів, із використанням мультимедійної технології.

Інструкція:

1. Подивіться на екран
2. На хмаринці тегів знайдіть прислів'я, в який мова йде про важливість знань у житті, розуму, сили та їх взаємодії.
3. Випишіть у зошит ті, які найбільше сподобались
4. Поясніть свій вибір

Вправа «Привіт у минуле»

Цілі: розвивати навички ораторського мистецтва, візуальне сприйняття інформації, уміння висловлювати свою думку, уяву та творче мислення, формувати технологічну та інформаційну складову ІК-компетентності.

Характеристика вправи: комунікативна, змішана форма виконання вправи учитель мінімально втручається в роботу учнів, із використанням мультимедійної технології.

Інструкція:

1. Уявіть, що у вас є можливість надіслати лист-враження про прочитаний вірш до Давида Гуліа.
2. Складіть текст звернення
3. Запишіть відео на цю тему (можна в якомусь образі)
4. Збережіть відео
5. Продемонструйте в класі

Вправа Вікторина Quizizz

Цілі: розвивати уміння аналізувати інформацію, формувати технічний, інформаційний, технологічний компонент ІК-компетентності, ознайомити учнів з сервісом створення вікторин Quizizz, навчити правилам тайм-менеджменту

Характеристика вправи: комунікативна, індивідуальна, із використанням мультимедійної технології (сервіс створення вікторин Quizizz).

Інструкція:

1. Перейдіть за посиланням вікторини
2. Розпочніть гру
3. Слідкуйте за часом під час виконання завдань
4. Завершіть роботу

Вправа «Створи презентацію»

Цілі: формувати інформаційний, технологічний компонент ІК-компетентності, ознайомити учнів з сервісом створення мультимедійних презентацій, удосконалити вміння візуалізувати інформацію, фільтрувати та аналізувати її.

Характеристика вправи: комунікативна, індивідуальна, із використанням мультимедійної технології (Power Point).

Інструкція:

1. Знайдіть у мережі Інтернет інформацію про аналіз вірша
2. Чи погоджуєтесь ви з нею?
3. Створіть презентацію на основі поезії з використанням GIF матеріалів, власних зображень головних образів тощо
4. Продемонструйте роботу в класі

Вправа «Ланцюжок ключових слів»

Цілі: удосконалювати вміння виразного читання, формувати інформаційний компонент ІК-компетентності, розвивати вміння працювати в парах, аргументувати свою точку зору, унаочнювати власну відповідь формувати вміння працювати з інтерактивною дошкою.

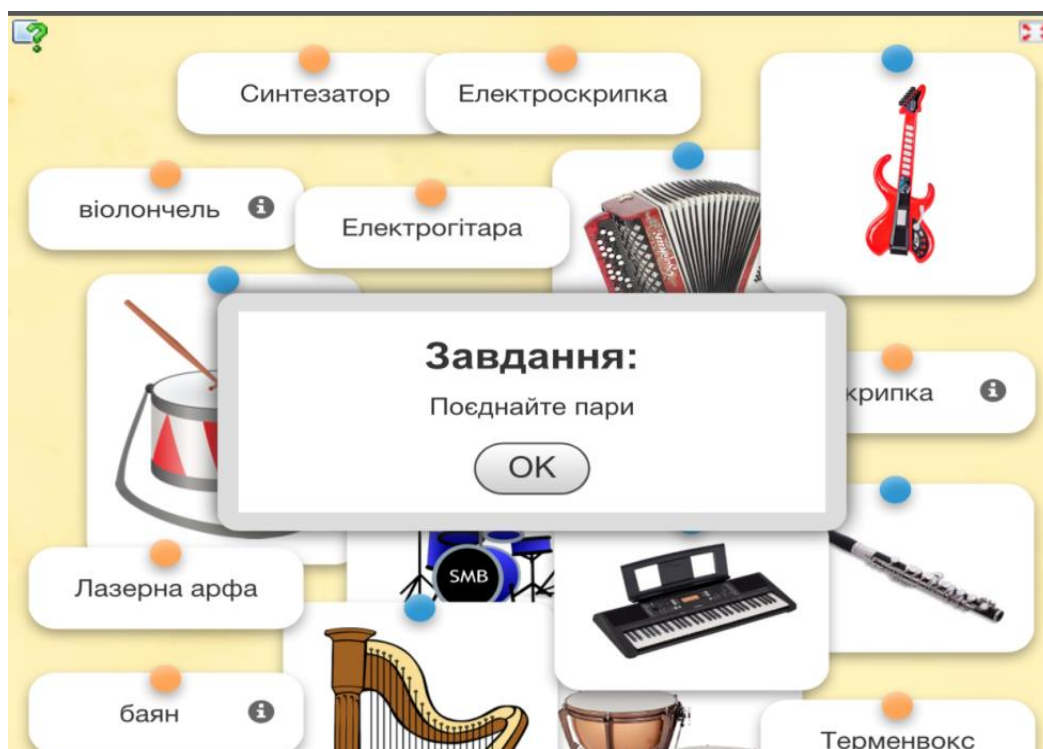
Характеристика вправи: комунікативна, парна, із використанням мультимедійної технології.

Інструкція:

1. Поділіться на пари
2. Прочитайте вірш про себе
3. Виділіть тему та ідею поезії
4. Кожна пара за допомогою маркера записує на дошці ланцюжок ключових слів поезії.
5. Аргументуйте ваш вибір

Скріншот завдання з платформи Learningapps.org

Сертифікати навчання

ATOMS HUB
КМУ №800 від 21.08.2019 р.
№ 40911391
КВЕД 85.59

Дія

ATOMSHUB

Сертифікат №1763068631-127v

Всеукраїнська наукова онлайн конференція
Формування компетентностей педагога та технологій навчання.

Міщенко Аліна Олексіївна

*Підтверджує, що він/вона з "13" березня по "14" березня 2021 року
брала/в участь у тренінгу
за темою:*

**Анкетування, тести та квести за допомогою
Google форм. Методика для очного та
дистанційного навчання.**

Дворецький Віталій Олександрович
директор ГО «ФОНД ПІДТРИМКИ ІНФОРМАЦІЙНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТУДЕНТІВ»

Суб'єкт підвищення кваліфікації ГО «ФОНД ПІДТРИМКИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТУДЕНТІВ» СДРПОУ: 40911391

Дата отримання: 16.03.21

ATOMS HUB
КМУ №800 від 21.08.2019 р.
№ 40911391
КВЕД 85.59

Дія

ATOMSHUB

Сертифікат №1763031851-135v

Всеукраїнська наукова онлайн конференція
Формування компетентностей педагога та технологій навчання.

Міщенко Аліна Олексіївна

*Підтверджує, що він/вона з "13" березня по "14" березня 2021 року
брала/в участь у тренінгу
за темою:*

**Розробка не стандартного уроку. Розвиток
креативного мислення учнів.**

Дворецький Віталій Олександрович
директор ГО «ФОНД ПІДТРИМКИ ІНФОРМАЦІЙНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТУДЕНТІВ»

Суб'єкт підвищення кваліфікації ГО «ФОНД ПІДТРИМКИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТУДЕНТІВ» СДРПОУ: 40911391

Дата отримання: 16.03.21